

TUTKIMUSKATSAUKSIA
5/2012

Turun maahanmuuton kuva

Kimmo Salminen

Tästä on kyse

- Turku on yksi Suomen monikulttuurisimmista kaupungeista, jossa vieraskielisten osuus väestöstä on kasvanut tasaisesti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana vajaasta prosentista reiluun 8 prosenttiin. Turun ja Varsinais-Suomen väestönkasvu on nykyisin maahanmuuton varassa.
- Venäjänkieliset ovat suurin Turun vieraskielisistä ryhmistä. Seuraavaksi suurimpia ryhmiä ovat arabiaa, kurdia, albaniaa, viroa ja somalia äidinkielenään puhuvat.
- Maahanmuuttajaväestö on sijoittunut alueellisesti Turussa hyvin epätasaisesti, etenkin suurimpiin lähiöihin. Varsinais-Suomen vieraskielisistä kaksi kolmesta asuu Turussa.

Turku on yksi maamme monikulttuurisimmista kaupungeista. Tämän tutkimuskatsauksen tarkoituksena on luoda yleisluontoinen kokonaiskuva Turun maahanmuuttajista 2000-luvulla tilastojen ja tutkimusten kautta. Maahanmuuttajat ovat monenlaisista ihmisistä ja väestöllisistä ryhmistä muodostuva kokonaisuus, eikä heitä yhdistä toisiinsa välttämättä mikään muu kuin muutto Turkuun jostain toisesta maasta. Ajantasaisen tiedon kokoaminen maahanmuuttajaväestöstä on tärkeää, sillä he muodostavat jo merkittävän ja edelleen kasvavan osan Turun kaupungin ja lähiseudun väestöstä.

Katsauksessa käsitellään kansainvälistä muuttoliikettä ilmiönä ja sen vaikutuksia Turkuun. Eritellään mistä maahanmuuttajat tulevat ja mihin he ovat täällä sijoittuneet. Suomen ja Turun maahanmuuttajista kootaan kuvaa erilaisten ominaisuuksien, tekijöiden ja maahanmuuton toteutumisen kautta. Aineistoina käytetään viimeaikaisista tutkimuskirjallisuudesta ja pääasiassa Tilastokeskuksen kokoamia tilastotietoja.

Kansainvälinen liikkuvuus, muuttoliike ja maahanmuutto

Siirtolaisuus ja muuttoliike ovat keskeinen osa ihmiskunnan historiaa ja globalisaatiota. Ihmisten kansainvälinen liikkuvuus ja muuttoliike ovat jatkuvasti lisääntyneet, sillä maailman väestönkasvu jatkuu edelleen vahvana korostuen etenkin köyhimmissä alikehittyneissä maissa.¹

Talouden ja kaupan globalisoituminen on johtanut yhä lisääntyvään siirtolaisuuteen. Sekä liikkumisen mahdollisuuksien paraneminen että liikkumiseen vetävät, pakottavat tai työntävät syyt ovat vain lisänneet globaalia muuttoliikettä. Esimerkiksi kansainvälisten lentojen halpeneminen on aiheuttanut sen, että pitkienkin matkojen lentäminen on mahdollistunut entistä useammalle. Silti suurten muuttojoukkojen paine on ollut lähialueilta ja lähirajojen yli tapahtuvaa muuttoa, kuten viime vuosina Pohjois-Afrikasta Välimeren yli Italiaan ja Espanjaan sekä Turkista Kreikkaan. Maailman poliittiset ja sotilaalliset konflikti- ja kriisipesäkkeet, kärjistyvät ympäristö- ja ilmasto-ongelmat sekä kiihtyvä kamppailu resursseista ja maankäytöstä voivat synnyttää hyvinkin nopeasti uusia muuton lähteitä ja keskittymiä, joiden toteutumista globaali tiedonvälitys ja sosiaalinen media vain nopeuttaa, kärjistää ja laajentaa.¹

YK:n ja OECD:n arvion mukaan yli 210 miljoonaa ihmistä, eli noin 3 prosenttia maailman väestöstä asui synnyinmaansa ulkopuolella vuonna 2010, vaikka viime vuosien taloudellinen taantuma on globaaleja muuttovirtoja hieman kutistanutkin. YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n mukaan maailmassa on lähes 44 miljoonaa pakolaista, joista n. 15 miljoonaa on kotimaansa rajojen ulkopuolelle paenneita ja 0,85 miljoonaa turvapaikanhakijaa.²

UNHCR:n mukaan maailmanlaajuinen pakolaisuus on yhä yleistymässä tällä vuosikymmenellä, sillä järjestön pääsihteerin Antonio Guterresin sanoin ”maailma aiheuttaa pakolaisuutta nopeammin kuin keksii siihen ratkaisuja”. Globaalia pakolaisongelmien hoitoa vaikeuttaa vielä se, että pahimmille kriisialueille (esim. Syyria, Afganistan, Jemen ja Irak) ei turvallisuussyistä voida toimittaa edes kansainvälistä humanitaarista apua.²

Muuton paine luo myös laitonta maahanmuuttoa. Se ilmenee laillisten väylien väärinkäyttönä, laittomana maahantulona tai maassaolona oleskeluluvan vanhentua. Laiton maahanmuutto liittyy usein kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen ihmiskaupan ja -salakuljetuksen, rahanpesun ja harmaan talouden kautta. Maahanmuuttoa vastaanottavien maiden tulisi huolehtia laillisten maahanmuuttoväylien olemassaolosta ja toimivuudesta, ettei työvoiman harmaa ja hämärä välittäminen, laitton ihmiskauppa tai jopa ihmisalakuljetus muodostu laajaksi ja kannattavaksi liiketoiminnaksi. Niin kauan kuin siirtolaisten muuttoa ei aktiivisin toimin esitetä, niin muuttovirrat OECD -maihin jatkuvat joko kasvaen entisestään tai ainakin pysyen nykyisellään lähitulevaisuudessa.³

Taloudelliset suhdanteet vaikuttavat suuresti työn perässä liikkuvien määriin. Myös pakolaisvirrat ovat hyvin vaikeasti ennakoitavia. Viimeaikaiset tapahtumat Pohjois-Afrikassa ja arabialueilla osoittavat, että nopeatkin geopolittiset muutokset ja mullistukset ovat mahdollisia, aiheuttaen uusia ja ennakoimattomia siirtolaisvirtoja. Vaikutukset Suomeen ovat tapahtuneet kuitenkin viiveellä ja tasaantuneina, sillä akuuteissa kriiseissä ja katastrofeissa siirtolaisuus purkautuu ensiksi lähimaihin ja -alueille. Suomen lähialueilta äkillisiä siirtolaisvirtoja ei ole tapahtunut aiemmista ympäristökatastrofeista ja historiallisista mullistuksista huolimatta (esim. Tšernobylin ydinonnettomuus, itäblokin kaatuminen tai Baltian maiden EU jäsenyys). Tosin Suomen maahanmuuttopolitiikka on perinteisesti ollut korostetun varovaista.

Muuttoliikkeen lisääntymisen myötä eri puolilla maailmaa on liikkeellä yli rajojen entistä erilaisempia ja moninaisempia väestöryhmiä. Toisaalta muuttajien liikkuvuus on lisääntynyt, eli muuttajat muuttavat yhä useammin uudelleen ja useita kertoja, kun aiemmin he asettuivat pysyvämmiin uuteen maahan. Syyt liikkumiseen ovat pitkälti samat kuin aiemminkin, eli muuton toteutumiseen täytyy olla riittävät työntävät ja vetävät tekijät. Tarinat, huhut ja tieto liikuttivat suomalaisia Amerikkaan yli sata vuotta sitten ja naapurimaahan Ruotsiin nelisenkymmentä vuotta sitten. Samalla tavoin tarinat ja toivo paremmasta elämästä työntävät ihmisiä liikkeelle edelleen ympäri maailmaa. Loputon liike jatkuu ja historia toistaa itseään.

Kansainvälinen liikkuvuuden lisääntyminen näkyy myös niin, että nykyään yhä useampi nuori hankkii koulutuksen kotimaan ulkopuolella. Kasvua ei ole tapahtunut vain niissä maissa, joiden pääkieltä puhutaan ympäri maailmaa, vaan lisäystä on ollut nähtävissä myös Pohjoismaissa, Italiassa, Japanissa ja Alankomaissa. Kansainvälisen opiskelijaliikkuvuuden kasvun odotetaan jatkuvan erityisesti niissä maissa ja niillä aloilla, joilla työvoimasta on puutetta.⁴

Globaalilla muuttoliikkeellä on ääripäänsä sosioekonomisine ja etnisine jakoineen. Muuttoliikkeen toisessa ääripäässä kyse on ihmisten elämästä ja kuolemasta – miten selviytyä hengissä sodan, luonnonkatastrofin, nälänhädän tai muun kriisin takia. Heille valtioiden rajat ovat korkeita esteitä, joiden ylittämiseen ollaan valmiita riskeeraamaan oma elämä. Muuttoliikkeen toisessa ääripäässä liikkuvat kansainväliset huippujohtajat ja -asian tuntijat entistä suurempien voittojen motivoimina vailla liikkumisen esteitä ja kosketusta hätään ja puutteeseen.

Kaikkein heikoimpaan asemaan jäävät usein lapset, vanhuksat ja naiset. Heillä ei usein ole voimia eikä taloudellisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia hakeutua parempiin olosuhteisiin (eli muuttaa) onnettomuuksien ja kriisien koettelemilta alueilta. Maastamuutto ja siirtolaisuus maksavat aina lähtijälle joko laillisen matkalipun tai laitoman salakuljetuspaikan verran. Sosiaaliset kustannukset voivat olla kuitenkin moninkertaiset katkenneina sosiaalisina verkostoina, kuten perheen, suvun ja ystävien tuen sekä läheisyyden menetyksinä.

Siirtolaisuuden ja kehityksen välinen yhteys on EU:ssakin tunnustettu, mutta samalla sen maahanmuuttopolitiikka on kehitystavoitteiden näkökulmasta usein epäjohtonmukaista. Ovatko siirtolaiset kehittyneille maille vain työvoimavaranto tai esimerkiksi turvallisuusuhka, kuten julkisessa keskustelussa on välillä tuotu esiin? EU on tosin vasta luomassa yhteistä siirtolaisuuspolitiikkaa. Suomenkin olisi houkuteltava maahan sekä väestöllisen että taloudellisen huoltosuhteen parantamiseksi työ- ja perheenperustamisikäisiä ”hyviä ja tarpeellisia” maahanmuuttajia. Kunnissa tämä tarkoittaa maahanmuuttajien vastaanotossa siirtymää sosiaalipolitiikasta kohti elinkeinopolitiikkaa, jossa huomioidaan siirtolaisten oikeudet hyvinvointiin. Samalla tulee huomioida jo maassa asuvien maahanmuuttajien tarpeet, etenkin koulutustarpeet, sillä he ovat tärkeä inhimillinen voimavara työmarkkinoille.

Siirtolaisuus vaikuttaa sekä lähtömaiden että vastaanottavien maiden yhteiskuntiin niin rakenne- kuin yksilötasolla. Siirtolaisuuden taustalla on erilaisia taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia motiiveja. Työ-, koulutus-, toimeentulo- ja asuntokysymysten kautta siirtolaisuus kytkeytyy paitsi vastaanottajamaiden työvoimatarpeisiin ja integraatiohaasteisiin myös lähtömaiden kehitykseen. Joko negatiivisesti esimerkiksi koulutettuina lähtijöinä (ns. aivovuoto) tai positiivisesti esimerkiksi lähteneiltä vastaanotettuina rahalahetyksinä. Länsimaissa on jo nyt koulutetun ja osaavan työvoiman suhteen kysynnän ja tarjonnan epäsuhta, jota maahanmuutto pyrkii tasoittamaan. Läntisten OECD -maiden vanheneva työväestö tarvitsee väistämättä erilaisia korvaajia sekä korkean osaamisen ammattilaisia että kaikenlaisen työn tekijöitä, etenkin hoiva- ja palvelualoille.

Työn liikkuvuus on lisääntynyt niin yritysten entistä globaalimman toimintaympäristön kuin EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteiden toteutumisen takia. Tämä koskee niin työpaikkojen kuin työntekijöidenkin entistä suurempaa liikkuvuutta. Työ hakee osaavaa ja kilpailukykyistä tekijäänsä yli rajojen. Tilapäisen, lyhytkestoisen ja keikkaluonteisen työperäisen muuton sekä maan rajat ylittävän edestakaisen työmatkailun arvioidaan lisääntyvän edelleen.⁵ Suomessa tällainen raja-aluetyös-

säkäyhti, joka tulee ensisijaisesti lähialueilta Virosta ja Venäjältä, suuntautuu pääkaupunkiseudulle, jossa on suurin osaavan edullisen työvoiman tarve ja kysyntä.

Suomen maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka

Suomen maahanmuuttoasioissa politiikan painopiste on muuttunut viime vuosien aikana pakolaispolitiikasta maahanmuuttopolitiikaksi. Suomen humanitaaristen velvoitteiden toteuttamisen käytäntöjen rinnalle on tullut yhtäältä koulutetun ja osaavan työvoiman houkuttelemisen maahan, toisaalta ei toivottujen siirtolaisten ”suodattaminen” maasta (portinvartiointi). Kantaväestön asenteiden ja mielipideilmaston kiristyminen, hyvinvointivaltion rahoitusperustan heikkeneminen, lisääntyneet globaalit siirtolaisvirrat, muiden länsimaiden varoittavat esimerkit (joko todelliset ongelmat tai kuvitteelliset uhkakuvat) ja erilaisten ääriliikkeiden radikalisoituminen vaikuttavat maahanmuuton hyväksyttävyyteen.

Tilanne Suomen maasta- ja maahanmuuttoasioissa muuttui kertaheitolla, kun Suomi liittyi Euroopan unioniin. EU:n kansalaisilla on mahdollisuus matkustaa, työskennellä ja asua vapaasti missä tahansa EU:n alueella. Työperäisen maahanmuuton määrää ja sisältöä sekä kotouttamispolitiikkaa EU:n jäsenvaltiot saavat kuitenkin toteuttaa itsenäisesti joidenkin yhteisten käytänteiden, toimintamallien ja periaatteiden puitteissa. Tosin EU:n tavoitteena on ollut yhtenäisen eurooppalaisen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan luominen, sillä muuttoliikkeen hallinta on EU:n todellinen haaste.

Suomessa vuonna 2006 hyväksytty hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma pyrkii edistämään työperusteista maahanmuuttoa. Tavoitteena on täyttää Suomen työmarkkinoiden ennakoitua työvoimavajetta ja ehkäistä siten väestöllisen huoltosuhteen heikkenemistä, kun kantaväestö, etenkin suuret ikäluokat, ikääntyy ja siirtyy pois työelämästä. Uuden kansallisen maahanmuuttostrategian valmistelu on myös yksi nykyisen hallituksen kärkihankkeista.

Suomen omaa kansallista kotouttamispolitiikkaa toteutetaan uuden kotouttamislain perusteella, joka astui voimaan 1.9.2011. Siinä huomioidaan kaikki eri syistä Suomeen muuttavat, kun aiemmin palveluja tarjottiin lähinnä pakolaisille sekä paluumuuttajille, ja heistäkin vain niille, jotka olivat rekisteröityneet työttömiksi työnhakijoiksi. Kotouttamisen painopistettä on siirretty paljon sosiaalipolitiikan ja -työn toteuttamisesta elinkeinopolitiikan suuntaan. Nykyinen kotouttamispolitiikan tavoite on laaja. Nähtäväksi jää, mitkä ovat lain toteuttamisen pullonkaulat. Kesäkuussa 2012 hyväksyttiin en-

simmainen valtion kotouttamisohjelma, jolla ohjataan kotouttamisen valtakunnallisen tason suunnittelua, toimeenpanoa ja seurantaan vuosina 2012–2015.

Maakuntatasolla toimintaa ohjaa vuoden 2007 Varsinais-Suomen maahanmuuttajapoliittinen toimintaohjelma, jonka kaksi keskeisintä kehittämisaluetta olivat suomen- tai ruotsinkielen opetuksen tarjoaminen ja opetuskäytäntöjen mukauttaminen kaikille opetusta tarvitseville sekä koko väestölle kohdennetun asennekasvatuksen kehittäminen (ns. kaksisuuntainen integraatio).⁶

Maahanmuuttajien kotouttamisen keskeisin työ tehdään kunnissa. Kotouttamistyötä ohjaavat kuntakohtaiset kotouttamisohjelmat, joissa määritellään kotoutumista edistävät toimenpiteet, palvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Niiden toteuttamisen onnistuminen tai epäonnistuminen määrittelee viime kädessä sen, miten hyvin maahanmuuttajat integroituvat paikallisesti, löytävät itseään ja ympäröivää yhteiskuntaa hyödyttävät elämänmuodot; uuden kielen, koulutuksen, työn, asunnon ja sosiaaliset verkostot.

Turussa kotouttamislain toteutus on perustunut Turun kaupungin kotouttamisohjelmaan, jota on määrä tarkistaa viiden vuoden välein. Viimeisimmän ohjelman kehittämistoimenpiteet on laadittu vuosille 2007–2011. Turku on huomionnut strategioissaan ja ohjelmissaan teeman eri ulottuvuuksia (kuten rasismin ehkäisyä, suvaitsevaisuutta, alueellisen eriytymisen uhkaa) jo 1990-luvulta asti. Turussa kaupungin peruspalveluiden lisäksi kohdennettuja maahanmuuttajapalveluita tarjoaa ulkomaalaistoimisto yhdessä muiden hallintokuntien ja kolmannen sektorin vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Palveluita on ainakin tähän asti tarjottu vanhan kotouttamislain hengessä ensisijaisesti pakolaisille ja inkeriläisille paluumuuttajille.

Maahanmuutto Suomeen, Varsinais-Suomeen ja Turkuun

Maahanmuutto on rajat ylittävää muuttoliikettä.⁷ Sisäasiainministeriön määritelmän mukaan maahanmuuttaja on ”ihminen, joka on siirtynyt oleskelemaan toiseen kansallisvaltioon”. Määritelmä on käsitteenä laaja ja väljä, eikä erottele ilmiön moniulotteisuutta. Laura Huttunen onkin huomauttanut, että maahanmuuttajia ei yhdistä mikään muu kuin se, että he ovat lähteneet kotiseudultaan muuttaakseen toiseen maahan.⁸ Toisaalta nykyisin moni muuttaja siirtyy maasta toiseen eli lähtömaa ei ole välttämättä synnyinmaa. Siksi on tärkeää täsmentää, mistä ryhmästä tai osasta maahanmuuttajia puhuu tai kirjoittaa, kun käsitettä käytetään. Tässä katsauksessa maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen ulkomailta muuttanutta henkilöä, joka ensimmäisen kerran saapuessaan ei ole ollut Suomen kansalainen.

Maahanmuuttajat tilastoissa

Huomionarvoinen asia on, että muuttoliiketilastojen maahanmuuttaja voi olla Suomen tai ulkomaan kansalainen. Aiemmin Suomen maahanmuutto koostui pääosin nimenomaan Suomen kansalaisista, eli ns. paluumuuttajista, joita tuli etenkin 1980-luvulla Ruotsista.⁷ Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2010 Suomen maahanmuuttajista oli 2/3 ulkomaan kansalaisia ja 1/3 Suomen kansalaisia, ja vastaavista Suomen maastamuuttajista 1/3 oli ulkomaan kansalaisia ja 2/3 Suomen kansalaisia.⁹ Tilastollisesti Suomeen muuttaneiden henkilöiden alkuuperä voidaan erotella kansalaisuuden, äidinkielen tai syntymämaan mukaan, joten on täsmennettävä millä kriteerillä joku määritellään maahanmuuttajaksi. Luovut ja määrät vaihtelevat valitun määritelmän mukaan, eli tarkoitetaanko tällöin Suomessa asuvia ulkomaan kansalaisia, vieraskielisiä vai muualla kuin Suomessa syntyneitä.¹⁰ Lisäksi aiheellista keskustelua on herättänyt se, kuinka kauan ja monenteenkö sukupolveen asti Suomeen muuttanut henkilö tai hänen jälkeläisensä on tilastollisesti tai jollain muulla mittarilla arvioituna maahanmuuttaja.¹¹

Maahanmuuttajien määrää kartoitettaessa henkilöiden äidinkieli on osoittautunut tällä hetkellä parhaaksi muuttujaksi, sillä se kattaa laajimmin maahanmuuttajien moninaisen kirjon. Maahanmuuttajan saatua Suomen kansalaisuuden tai kaksoiskansalaisuuden, hän siirtyy tilastoissa Suomen kansalaiseksi. Jos maahanmuuttajia tilastoidaan vain syntymämaan perusteella, jättää tämä huomiotta toisaalta heidän jälkeläisensä, toisen sukupolven maahanmuuttajat, ja toisaalta sisältävät suomalaisille ulkomailla syntyneet lapset. Tosin äidinkielikin riippuu siitä, minkä äidinkielen henkilö itse tai hänen vanhempansa väestörekisteriin ilmoittavat.¹⁰

Käsitteenä maahanmuuttaja pitää siis sisällään hyvin monenlaisia tulijoita. Suomeen muuton syitä on useita, esimerkiksi työ, opiskelu, perheenmuodostus, turvapaikanhaku tai pakolaisuus. Samoin perusteita saada lupa oleskella ja asettua asumaan Suomeen on useita riippuen tulijan kansalaisuudesta, muuton syistä, siteistä Suomeen tai Suomen kansalaiseen, oleskelun kestosta ja muista tekijöistä.

Maahanmuuton syyt

Historiallisesti Suomi on ollut maastamuuttomaa ja pitkään maahanmuuttajatkkin olivat lähinnä suomalaisia paluumuuttajia. Vuonna 1973 Suomeen saapuivat ensimmäiset Chilen pakolaiset ja 1970-luvun lopussa Vietnamin venepakolaisia.¹² Vasta 1990-luvulla ulkomaalaiset nousivat maahanmuuttajien enemmistöksi. Ulkomaalaisten maahanmuutto Suomeen ja siten myös Turkuun on vasta 1990-luvulla vilkastunut ilmiö, kun

ensin idän ja lännen välinen maailmanjärjestys murtui ja Suomi liittyi EU:n jäseneksi vuonna 1995. Venäjän inkeriläisille myönnetty paluumuuttajan asema, entisen Jugoslavian sota ja etninen hajoaminen, Somalian kriisin pakolaisryhmät ja EU:n vapaan liikkumisen periaate ovat tehneet Suomestakin maahanmuuttovoittoisen maan.^{7, 10, 13}

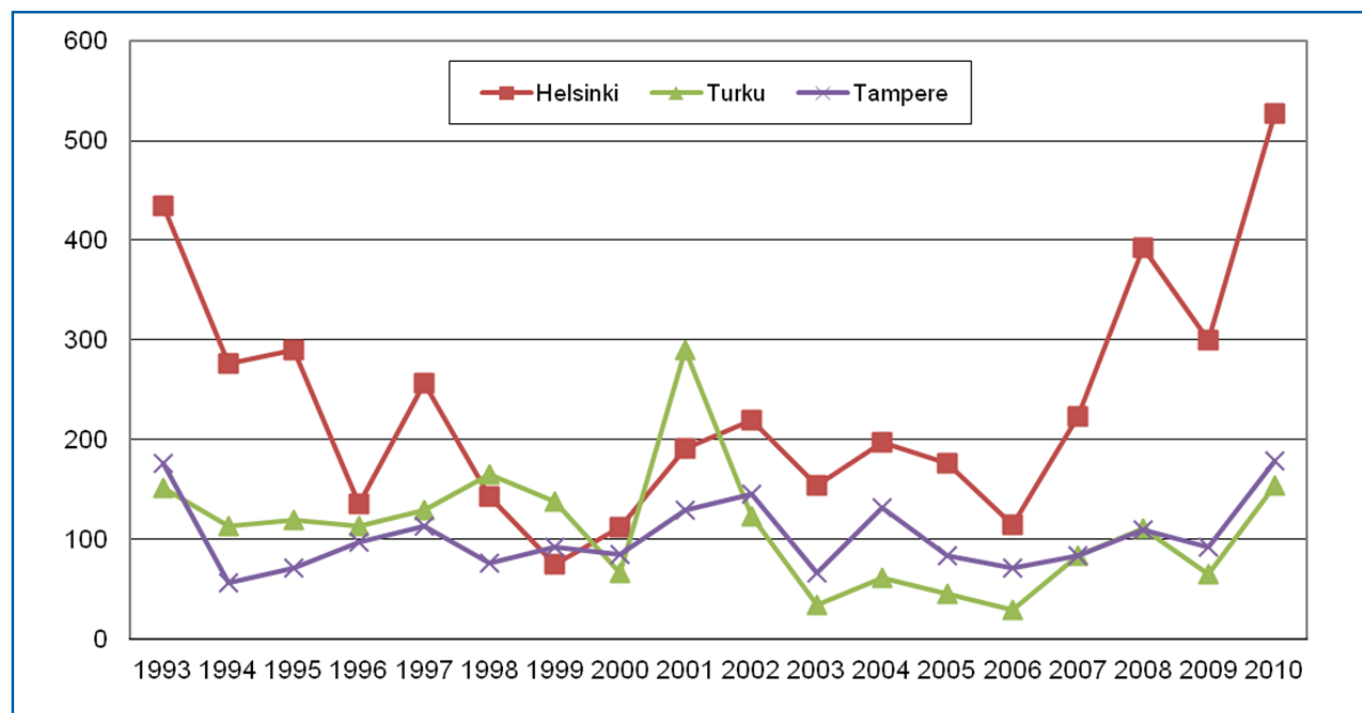
Kaiken kaikkiaan vieraskielisten ulkomaalaisten maahanmuutto Suomeen on varsin tuoretta ja maahanmuuttajia on edelleen vähän, mitattiin heidän määränsä miten tahansa. Suomi on maahanmuuttoasioissa niin maahanmuuttajien määrässä ja osuudessa, vaikutuksissa kuin vastaanotossa ja asenteissakin huomattavasti jäljessä muuta Länsi-Eurooppaa, jopa monia muita ”myöhäisiä” maahanmuuttomaita.¹⁴

Eniten julkista keskustelua herättänyt ja nykyistä maahanmuuttoa leimannut maahanmuuttajien ryhmä ovat pakolaiset ja turvapaikanhakijat. Maahanmuuttoviraston mukaan vuonna 2011 Suomesta haki turvapaikkaa 3 088 henkilöä, mikä on noin neljännes vähemmän kuin edellisellä vuonna (4 018 hakijaa) ja lähes puolet vähemmän kuin vuonna 2009 (5 988 hakijaa). Toisin sanoin vuosittaiset vaihtelut pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden maahanmuutossa ovat olleet suuria. Määrällisesti pakolaismäärät ovat vaikeasti ennakoitavissa. Uusi kriisi, konflikti tai jonkin muun maan kiristynyt maahanmuut-

topolitiikka saattavat tuoda myös Suomeen uusia maahanmuuttajia. Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä väheni vuodessa 54 prosentilla (vuonna 2010 oli 329 hakijaa ja vuonna 2011 vastaavasti 150 hakijaa). Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden lähtömaita olivat vuonna 2011: Irak (586), Somalia (356), Venäjä (296), Afganistan (284), Iran (124), Syyria (110) ja Nigeria (105).¹⁵

Suomen kiintiöpakolaisten valtion talousarviossa vahvistettu kiintiö on ollut jo vuodesta 2001 lähtien 750 henkilöä. Viime vuosina vastaanotettujen pakolaisryhmien lähtömaat ovat säilyneet ennallaan. Vuoden 2012 pakolaiskiintiössä otetaan vastaan 200 afganistanilaista pakolaista Iranista, 150 myanmarilaista pakolaista Thaimaasta, 150 kongolaista pakolaista Ruandasta sekä 150 irakilasta, iranilaista, afganistanilaista ja somalialaista pakolaista Turkista. Lisäksi Suomi on lupautunut ottaa vastaan 100 kiireellistä sijoitusta vaativaa pakolaista.¹⁵

Turku on vastaanottanut vuosina 1993–2010 yhteensä 2 171 pakolaista ensimmäisenä sijoituskuntana, mikä on toiseksi eniten Suomen kunnista (Helsinki 4 687 ja Tampere 1 961). Tosin viime vuosina Tampere on vuositasolla vastaanottanut hieman enemmän pakolaisia kuin Turku (Kuvio 1).

Kuvio 1. Helsingin, Turun ja Tampereen vastaanottamat pakolaiset vuosina 1993–2010.

Lähde: Sisäasiainministeriö; Pakolaistilasto 2010.

Vaikka pakolaisia ja turvapaikan saaneita maahanmuuttajia on sijoitettu ensivaiheessa kuntiin ympäri maata, niin he ovat muuttaneet myöhemmin, kuten kantaväestökin, kohti Etelä-Suomen suuria kaupunkiseutuja, joissa on muiden kanssaihminen tuki ja verkostot sekä monipuolisimmat mahdollisuudet työhön, koulutukseen ja toimeentuloon.¹⁶ Hanna Ahlgren-Leinvuon tutkimuksen mukaan pakolaiset muuttivat pois erityisesti maaseudun alkusijoituskunnista ja muuttojen kohteena olivat erityisesti pääkaupunkiseutu sekä Turku.¹⁷

Työn vuoksi Suomeen tulee yhä vähän maahanmuuttajia, sillä työsyiden osuus maahanmuuttajien muuton syistä 1990- ja 2000-luvulla on työministeriön arvioiden mukaan ollut vain 5–10 prosenttia. Muuton syissä korostuvatkin erilaiset perhesyyt, kuten avioliitto Suomen kansalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan ulkomaan kansalaisen kanssa sekä perheen yhdistämiset. Perhesihteet ovat peräti 60–65 prosentissa tapauksissa syy maahanmuuttoon.¹⁸

Vuonna 2009 työikäisiä (18–64 -vuotiaita) vieraskielisiä oli Suomessa 156 000, joista oli työssä 80 000, eli heidän työllisyysasteensa oli 51 prosenttia. Maahanmuuttajien työllistyminen on edelleen varsin hidasta ja vaihtelee myös suuresti eri etnisten ryhmien välillä. Erityisesti muista syistä kuin työnsaantiin liittyvistä syistä muuttaneita, kuten pakolaistaustaisia ja entisestä Neuvostoliitosta paluumuuttaneita on vaivannut sitkeä työttömyys. Yrittäjyys on kuitenkin tarjonnut monille hyvän väylän työllistyä ja avannut mahdollisuuden taloudelliseen hyvinvointiin.^{19, 20, 21}

Suomeen muutetaan kuitenkin jatkuvasti töihin tilapäisesti, sillä Suomessa sijaitsevilla työpaikoilla työskenteli Tilastokeskuksen Rajahaastattelututkimuksen mukaan vuonna 2011 noin 41 000 ulkomaista työntekijää, joista noin 21 000 henkilöä oli Virosta, 3 100 Venäjältä ja 2 400 Puolasta.²² Heidän lisäksi Suomessa työskenteli noin 31 000 lähetettyä (ulkomailla olevan työnantajan palveluksessa olevia) työntekijää vuonna 2010, joista kaksi kolmasosa oli Virosta ja seuraavaksi suurimmat ryhmät Puolasta ja Saksasta.²³

Raja-aluetyössäkäynti on lisääntynyt pääkaupunkiseudun lisäksi myös Turun seudulla. Turku on vilkas satama-kaupunki ja maahantuloväylä sekä yksi Suomen suurimmista kaupunkiseuduista, josta on hyvät kulkuyhteydet pääkaupunkiseudulle, muualle maahan, Ruotsiin, Puolaan ja Baltiaan. Alueen telakkateollisuus onkin työllistänyt runsaasti ulkomaalaisia työntekijöitä ja keikkatyöläisiä.

Opiskelu suomalaisissa oppilaitoksissa, etenkin yliopistoissa ja korkeakouluissa, on hyvin tavallinen syy muuttaa aluksi ehkä vain tilapäisesti Suomeen ja saa-

da oleskelulupa (EU:n ulkopuoliset kansalaiset). Maahanmuuttoviraston vuonna 2011 myöntämistä ensimmäisistä oleskeluluvista vajaa kolmannes (5 460) oli opiskelun perusteella annettuja.¹⁵ Vuonna 2011 ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin tuli yhteensä 9 172 ulkomaista opiskelijaa. Tulijoiden määrä on kasvanut viiden viimeisen vuoden aikana 12 prosenttia. Sen sijaan vuonna 2011 Suomen ammatillisiin oppilaitoksiin tuli 2 397 ulkomaista opiskelijaa, mikä on 13 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.²⁴ Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä onkin kasvanut Suomen yliopistoissa ja korkeakouluissa viimeisten kahden vuosikymmenen aikana vajaasta 2 000 nykyiseen yli 7 000 opiskelijaan, joista suurin osa tulee Euroopasta tai Aasiasta. Eniten opiskelijoita tulee Kiinasta ja Venäjältä sekä Ruotsista ja Virosta, eli lähialueet ovat vahvasti edustettuina.²⁵

Turun yliopistossa ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita oli 1 826 vuonna 2011. Määrä on kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2011 he edustivat yhteensä 94 eri kansalaisuutta. Eniten tutkinto-opiskelijoita on tullut viime vuosina Venäjältä ja Kiinasta, suurista EU-maista (Saksa, Ranska, Italia, Espanja) sekä Virosta ja Intiasta. Lisäksi kaikkiaan noin 600–700 ulkomaista vaihto-opiskelijaa suoritti opintoja Turun yliopistossa.²⁶ Åbo Akademiassa on opiskellut nykyisin noin 800 ulkomaalaista opiskelijaa vuosittain yli 70 eri maasta. Lisäksi Turun ammattikorkeakouluun on saapunut viime vuosina 200–300 ulkomaista opiskelijaa vuodessa, joista enemmistö on tullut Aasiasta, Afrikasta ja Euroopasta.

Ulkomaisten opiskelijoiden lukumäärän kehitys on ollut vallinneen korkeakoulu- ja maahanmuuttopolitiikan mukaista, mutta haasteena on ollut, miten saada suomalaisista korkeakouluista valmistuneet ulkomaiset opiskelijat jäämään Suomeen ja työllistymään koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Heidän mukanaan tuomiaan taloudellisia hyötyjä pidetään kiistattomina. Pitkällä aikavälillä heidän avullaan muodostuu kansainvälisiä verkostoja ja kaikki heidän tekemänsä konkreettinen työpanos edistää maamme taloutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMO:n selvityksen mukaan yli puolet Suomessa korkeakoulutuksen saaneista ulkomaalaisista päätyy käyttämään hankkimansa osaamisen jossain muualla kuin suomalaisessa työelämässä. Ongelmana onkin, että Suomen työmarkkinat eivät hyödynnä ulkomaalaisten osaamista erityisen aktiivisesti ja työelämän kielitaitovaatimukset suomen tai ruotsin kielen osalta asettavat kynnyksen työllistymiselle vielä korkeammaksi. Tämä on haaste myös Turun seudun ja Varsinais-Suomen elinkeinopolitiikalle.²⁷

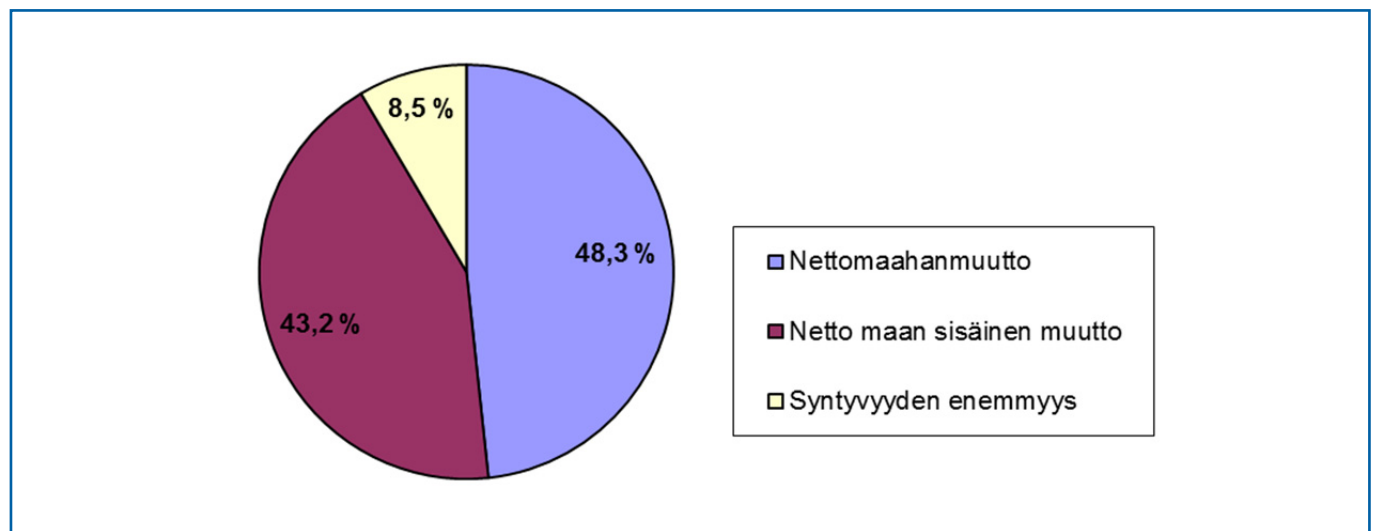
Alueellinen keskittyminen Suomessa

Väestö ja taloudellinen toiminta keskittyvät entistä enemmän kaupunkiseuduille. Tätä väestön keskittymistä suuriin kaupunkeihin ja asutuskeskuksiin tapahtuu kaikilla aluetasoilla. Esimerkiksi vuonna 2011 Suomen kuuden suurimman kaupungin osuus koko maan väestön lisäyksestä oli 76 prosenttia.⁹ Myös Varsinais-Suomen maakunnan väestö keskittyy yhä enemmän Turun seudulle. Monietnisyys ja maahanmuutto ovat osa globaalia kaupungistumista, ja ne vaikuttavat osaltaan aluerakenteeseen ja -kehitykseen. Maahanmuuttajat niin Suomessa, Pohjoismaissa kuin EU:ssa keskittyvät suurimmille kaupunkiseuduille, sillä ne tarjoavat parhaat uuden elämän rakentamisen mahdollisuudet: asunnon, toimeentulon ja sosiaalisten verkostojen tuen. Maahanmuuton vaikutukset näkyvät ja tuntuvat konkreettisimmin samoilla alueilla.^{28, 29}

Kokonaisuudessaan Suomi on jakautunut viime vuosikymmeninä selkeästi muuttovoitto- ja muuttotappio-

alueisiin. Muuttovoitot ovat keskittyneet ensisijaisesti Etelä- ja Lounais-Suomeen sekä muihin alueellisiin ja paikallisiin väestökeskittymiin. 2000-luvulla väestön keskittymiskehitys on vain syventynyt ja muuttovirtoja on hallinnut erityisesti nuorten, opiskelijoiden sekä ulkomaalaistaustaisen väestön suuri osuus. Muuttoliike ja maahanmuuttajat ovat muokanneet Suomen, maakuntien ja etenkin kaupunkiseutujen väestö- ja aluerakennetta sekä niiden kehitystä voimakkaasti.^{16, 30}

Valtakunnan tasolla Turku, Turun seutu ja Varsinais-Suomi ovat olleet muuttovoittajia, mutta verrattuna muihin suuriin kaupunkiseutuihin Suomessa kehitys on ollut vaatimatonta. Luonnollinen väestönkasvu on ollut hyvin heikkoa ja väestönkasvu on perustunut kuntien väliseen nettomuuttoon sekä nettosiirtolaisuuteen.³¹ Maahanmuuton merkitys Turun väestönkasvulle on olennainen, sillä vuonna 2011 lähes puolet väestönlisäyksestä tuli nettomaahanmuuton kautta (Kuvio 2).

Kuvio 2. Turun väestönlisäyksen tekijät vuonna 2011. Lähde: Turun kaupunki, Tilastokeskus.

Maassamuutto ja siirtolaisuus ovat sekä Varsinais-Suomen että Turun väestönkasvun perusta. Näin on ollut viime vuosina myös pääkaupunkiseudulla, jossa muuttovoitto on kertynyt sekä muualta Suomesta että ulkomailta sinne muuttaneista.⁹

Ulkomaalaisperäistä väestöä muuttaa myös maan sisäisen muuttoliikkeen mukana. Maahanmuuttajia on muuttanut pääkaupunkiseudulle ja Turkuun jo vuosien ajan Suomen sisäisten muuttovirtojen mukana, eikä vain suoraan ulkomailta. Ulkomaan kansalaiset ovat kes-

kittyneet Etelä-Suomeen ja erityisesti pääkaupunkiseudulle voimakkaammin kuin Suomen koko väestö keskimäärin.¹⁶ Maahanmuuttajat ovat olleet myös alttiimpia muuttamaan kuin kantaväestö. He ovat muuttaneet parempien työ- ja opiskelumahdollisuuksien, suvaitsevamman ilmapiirin sekä oman etnisen ryhmän antaman tuen ja sosiaalisten kontaktien houkuttelemisena. Turkuun on muuttanut Suomen sisäisten muuttovirtojen mukana ennen kaikkea samoja etnisiä ryhmiä kuin täällä jo on, eli olemassa olevat ryhmät ovat vahvistuneet entistään.^{32, 33, 34}

Maahanmuuttajien äidinkieli ja kansallisuus

Suomen virallinen väkiluku oli vuoden 2011 lopussa 5 401 267 henkilöä. Väkiluku kasvoi vuoden 2011 aikana 25 991 henkilöllä, mikä on eniten vuoden 1991 jälkeen. Viidentenä vuotena peräkkäin siirtolaisuuteen liittyvä muuttovoitto oli luonnollista väestönlisäystä suurempi väkilukua kasvattava tekijä. Maahanmuuton vaikutukset näkyvät siten eri alueilla selvänä väkiluvun kasvuna.⁹

Vuoden 2011 lopussa Suomen väestöstä äidinkieltään suomenkielisiä oli 4 863 351 (90,0 %), ruotsinkielisiä 291 219 (5,4 %) ja saamenkielisiä 1 870 (0,03 %). Vieraskielisiä, eli jotain muuta kuin suomea, ruotsia tai

saamea äidinkielenään puhuvia oli 244 827 eli 4,5 prosenttia väestöstä (Taulukko 1). Vieraskielisten määrä on lähestynyt pikku hiljaa äidinkieleltään ruotsinkielisten määrää. Suuri osa vieraskielisistä asuu Etelä-Suomen kaupungeissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla.⁹

Selvästi suurimman vieraskielisten ryhmän venäjänkielisten määrä oli noin neljännes kaikista vieraskielisistä ja yli 1 prosentti koko väestöstä. Englanninkieliset muodostavat Suomen neljänneksi suurimman vieraskielisten ryhmän, mutta ovat alkuperältään hyvin hajanainen ryhmä.

Taulukko 1. Suurimmat vieraskieliset ryhmät Suomessa, Turussa ja muualla Varsinais-Suomessa vuonna 2011. Lähde: Tilastokeskus.

Vieraskieliset vuonna 2011					
Suomi		Turku		Muu Varsinais-Suomi	
Yhteensä	244 827	Yhteensä	14 339	Yhteensä	7692
venäjä	58 331	venäjä	2 689	eesti, viro	1668
eesti, viro	33 076	arabia	1 418	venäjä	1654
somali	14 045	kurdi	1 306	albania	517
englanti	13 804	albania	1 084	englanti	379
arabia	11 252	eesti, viro	1 077	kurdi	373
kurdi	8 623	somali	884	thai	310
kiina	8 257	englanti	573	kiina	204
albania	7 408	persia	534	bosnia	201
thai	6 342	vietnam	517	serbokroatia	192
vietnam	6 060	kiina	377	saksa	185

Varsinais-Suomessa asui 467 217 henkilöä vuoden 2011 lopussa, joista vieraskielisiä oli 22 031 henkilöä, eli 4,7 prosenttia maakunnan väestöstä. Luku on hieman suurempi kuin valtakunnallinen keskiarvo. Maakunnassa asui 9 prosenttia koko maan vieraskielistä, mutta osuus on ollut viime vuosina loivasti laskusuuntainen, vaikka vieraskielisten määrä on kasvanutkin. Turussa asui 65 prosenttia maakunnan vieraskielisistä.

Varsinais-Suomen suurin vieraskielisten ryhmä oli venäjänkieliset, joita oli 20 prosenttia koko maakunnan vieraskielisistä. Venäjänkieliset ovat olleet selvästi suurin

vieraskielisten ryhmä, mutta vironkielisten määrä on viime vuosina kasvanut kaikkein vahvimmin. Somalinkieliset olivat vasta kuudenneksi suurin ryhmä, vaikka he olivat valtakunnallisesti kolmanneksi suurin vieraskielisten ryhmä.³⁵

Varsinais-Suomen kurdinkieliset muodostivat lähes 20 prosentin osuuden koko maan kurdinkielisestä väestöstä ja Turunkin osuus oli yli 15 prosenttia, mikä kertoo heidän hyvin vahvasta keskittymisestään Turun seudulle. Kehitys on myös jatkunut vahvana Turussa (vrt. kuva 4). Samoin albaniankielisten Varsinais-Suomen osuus oli

lähes 22 prosenttia koko maan ryhmästä ja Turun osuus oli lähes 15 prosenttia. Varsinais-Suomen arabiankielisiä asui Turussa yli 90 prosenttia.

Suomessa asui vakinaisesti vuoden 2011 lopussa 5 218 134 Suomen kansalaista, joista 101 306 on syntynyt ulko-

mailla. Ulkomaiden kansalaisia asui Suomessa 183 133 henkilöä eli 3,4 prosenttia väestöstä.⁹ Kolme suurinta ryhmää Suomessa asuvia ulkomaan kansalaisia ovat Suomen naapurimaista (Taulukko 2).

Taulukko 2. Suurimmat ryhmät ulkomaan kansalaisia Suomessa, Turussa ja muualla Varsinais-Suomessa vuonna 2011. Lähde: Tilastokeskus.

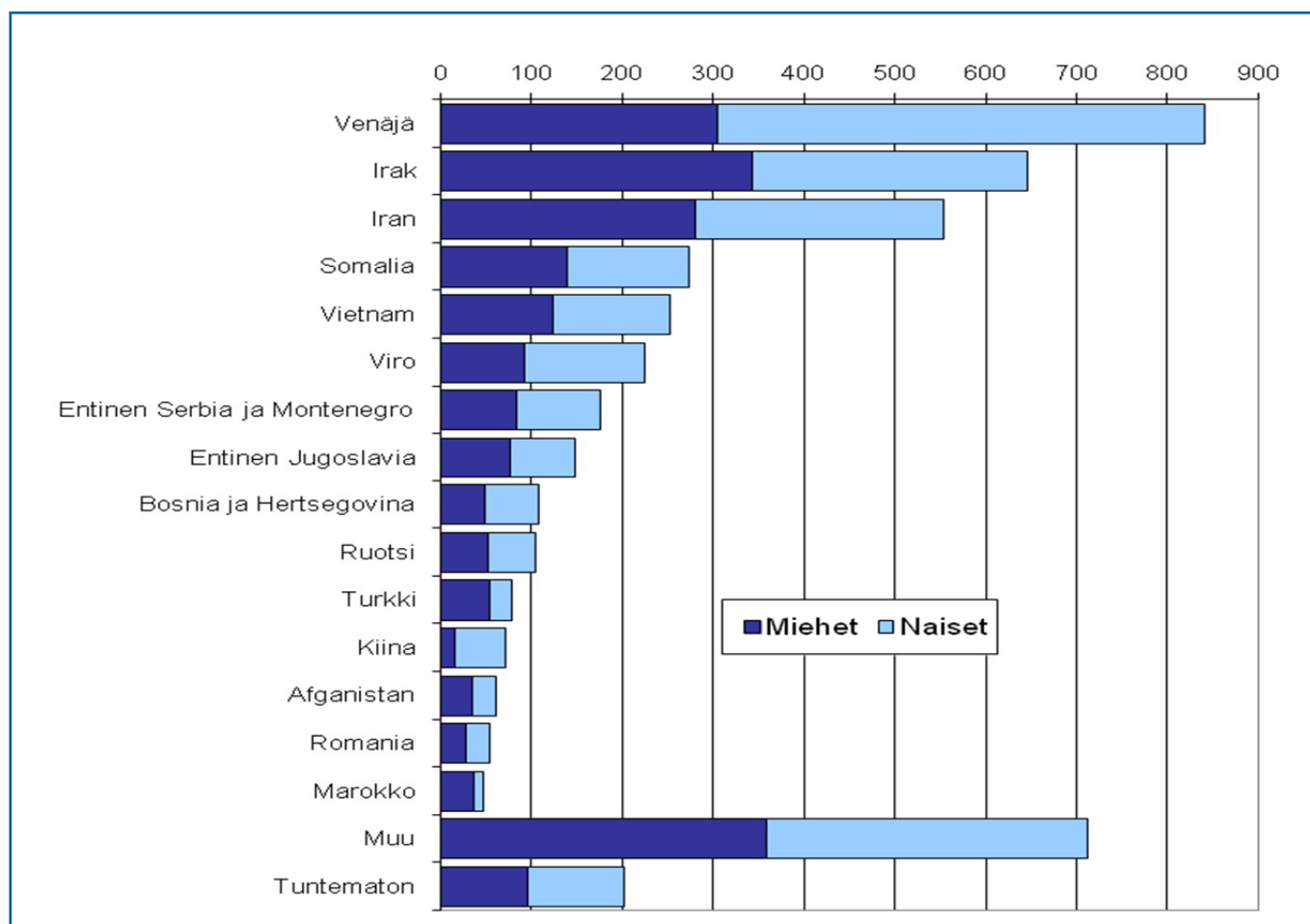
Ulkomaan kansalaiset vuonna 2011					
Suomi		Turku		Muu Varsinais-Suomi	
Yhteensä	183 133	Yhteensä	9 506	Yhteensä	6 047
Viro	34 006	Viro	1 196	Viro	1 671
Venäjä	29 585	Venäjä	1 083	Venäjä	827
Ruotsi	8 481	Irak	653	Ruotsi	378
Somalia	7 421	Iran	531	Ent. Serbia ja Montenegro	335
Kiina	6 159	Somalia	505	Thaimaa	267
Irak	5 742	Ruotsi	369	Bosnia ja Hertsegovina	239
Thaimaa	5 545	Kiina	313	Irak	175
Turkki	4 159	Afganistan	260	Kiina	156
Saksa	3 806	Ent. Serbia ja Montenegro	235	Ukraina	147
Intia	3 793	Bosnia ja Hertsegovina	220	Puola	132

Ulkomaan kansalaisten lisäksi Suomessa asuu kaksoiskansalaisuuden, eli Suomen ja jonkun muun maan kansalaisuuden omaavia henkilöitä, jotka väestötalastoissa rekisteröityvät Suomen kansalaisiksi. Heitä oli vuoden 2011 lopussa yli 60 000, joista suurimmat kaksoiskansalaisuusryhmät olivat Venäjän (17 011), Ruotsin (5 624), Yhdysvaltain (3 333), Vietnamin (2 439), Iranin (2 398) ja Viron (2 338) kansalaiset.¹⁵ Turussa kaksoiskansalaisia oli noin 3 500. 2000-luvulla Suomen kansalaisuuden saaneista suurimmat ryhmät olivat Venäjän, Viron ja Ruotsin kansalaisia.⁹

Turussa oli vuoden 2011 lopussa 178 630 asukasta, joista ulkomaiden kansalaisia oli 9 506 (5,3 %). He edustivat yli sataa eri kansalaisuutta. EU:n ja muiden Euroopan maiden kansalaisia oli yli puolet Turun ulkomaan kansalaisista. Viron kansalaiset ovat ylivoimaisesti suurin EU-kansalaisten ryhmä Turussa. Virolaiset nousivat ensi kertaa

vuonna 2011 Turun suurimmaksi ulkomaan kansalaisuusryhmäksi ohittamalla Venäjän kansalaisten määrän. Niin Viron kansalaisten kuin vironkielistenkin lukumäärä on kasvanut muutamana viime vuotena vahvasti Turussa ja Varsinais-Suomessa (vrt. Kuva 4). Aasian maiden kansalaiset ovat kuitenkin lähes EU-maiden kansalaisten kokoinen ryhmä Turussa. Intian kansalaisia on Turun seudulla vähän verrattuna esimerkiksi pääkaupunkiseutuun ja Tampereeseen. Yhtenä syynä tähän voi olla näiden alueiden Turun seutua vahvempi teknologiateollisuus, joka on houkutellut intialaisia työntekijöitä.

Ulkomaan kansalaisia siirtyy jatkuvasti Suomen kansalaisiksi, kun heille myönnetään maamme kansalaisuus. Juuri tästä syystä henkilöiden äidinkieli antaa kattavamman kuvan maahanmuuttajista. Turussa asui vuoden 2010 lopussa 4 565 henkilöä, joille oli myönnetty Suomen kansalaisuus vuosina 1990–2010 (Kuvio 3).¹⁵

Kuvio 3. Turussa asuville ulkomaan kansalaisille myönnettyt Suomen kansalaisuudet 1990–2010.
Lähde: Maahanmuuttovirasto.

Turussa suurimmat Suomen kansalaisuuden saaneet ryhmät ovat lähes samat kuin suurimmat ulkomaisten kansalaisuusryhmät. Poikkeuksena ovat vain Viron kansalaiset, jotka eivät ole yhtä ahkerasti hakeneet Suomen kansalaisuutta. Toinen merkittävä huomio on venäläisten Suomen kansalaisuuden saaneiden naisenemmistöisyys, joka selittyy ainakin osin suomalaismiesten ja venäläisnaisten parisuhteilla. Vuosina 2000–2009 neljäsosa suomalaismiesten ulkomaan kansalaisen kanssa solmimista avioliitoista oli venäläisten kanssa solmittuja.²⁰

Turkulaiset maahanmuuttajat

Turku on yksi maamme monikulttuurisimmista kaupungeista. Sillä on suhteessa eniten ulkomaalaistaustaisia asukkaita heti pääkaupunkiseudun kuntien Helsingin, Espoon ja Vantaan jälkeen. Turun kaupungin sisällä vie-

raskielinen maahanmuuttajaväestö on jakautunut alueellisesti varsin epätasaisesti niin, että vuosien mittaan on muodostunut vahvoja maahanmuuttajakeskittymiä.

Vieraskielisen väestön ja etnisten ryhmien kehitys Turussa

Turun väestöstä oli vuoden 2011 lopussa jotain muuta kuin suomen, ruotsin tai saamen kieltä äidinkielenään puhuvia 14 339 asukasta. Vieraskielisiä oli 8 prosenttia koko kaupungin väestöstä (vrt. Helsinki 12 %, Vantaa 11 % ja Espoo 11 %). Maakunnan koko väestöstä oli vuoden 2011 lopussa 4,7 prosenttia (22 031) vieraskielisiä. Turun vieraskielisten osuus koko Varsinais-Suomen maakunnan vieraskielisistä oli 65 prosenttia, eli selvä enemmistö Turun seudun vieraskielisistä on keskittynyt Turkuun. Salossa (vieraskielisiä 5 prosenttia kunnan väestöstä)

oli vajaa 13 prosenttia seudun vieraskielisistä. Varsinais-Suomen osuus koko Suomen vieraskielisistä oli 9 prosenttia vuoden 2011 lopussa. Koko Varsinais-Suomen maakunnan väestönkasvu on yhä enemmän vieraskielisten varassa.³⁵

Vieraskielisen (ja ulkomaalaisen) väestön kasvu on ollut tasaisen vakaata 1990-luvun alusta alkaen. Ruotsinkielisten osuus koko kaupungin väestöstä on pysynyt vakaasti hieman yli 5 prosentin tasolla. Vuonna 2003 vieraskielisten määrä ylitti ruotsinkielisten määrän Turussa. Ulkomaalaisten ja vieraskielisten määrän kehitys kulki käsi kädessä koko 1990-luvun, mutta 2000-luvulla ja erityisesti vuoden 2003 kansalaisuuslain muutoksen jälkeen (jonka seurauksena henkilöllä voi olla kaksoiskansalaisuus, mutta heidät tilastoidaan suomalaisiksi) ulkomaan kansalaisten määrän kasvun kehitys on hidastunut ja eriytynyt vieraskielisten määrän kehityksestä. Yhä useampi Suomessa asuva ulkomaan kansalainen on saanut Suomen kansalaisuuden. Juuri tästä syystä vieraskielisyys on kattavampi kriteeri arvioitaessa ulkomaalaisperäisen väestön määrää. Vieraskielisten määrä on jatkanut melko tasaista kasvua, ja mikäli kasvu jatkuu nykyisellä vauhdilla, heidän määränsä olisi vuonna 2020 lähes 20 000 asukasta.

Turussa ja Varsinais-Suomen maakunnassa puhuttiin vuoden 2010 lopussa noin 100 eri kieltä, kun koko maassa erilaisten kielten määrä oli 147. Turun yleisimmät kieliryhmät ovat pysyneet samoina koko 2000-luvun ajan, vaikka ryhmien välillä on tapahtunut pieniä keskinäisiä muutoksia (Kuvio 4). Vieraskielisten osuus on samana aikana kasvanut 0,8 prosentista nykyiseen 8 prosenttiin kaupungin väestöstä. Turussa onkin vieraskielisiä jo lähes saman verran kuin Uudessakaupungissa tai Paraisilla on väestöä kokonaisuudessaan, ja kasvu jatkuu edelleen tasaisen vahvana.

Venäjänkieliset ovat olleet koko 2000-luvun selkeästi suurin vieraskielisten ryhmä Turussa (Kuvio 4). Venäjä on kolmanneksi yleisimmin puhuttu äidinkieli, kuten muisakin Suomen suurimmissa kaupungeissa. Venäjänkielisen väestön runsaus selittyy sekä 1990-luvulla inkerinsuomalaisille myönnetyllä paluumuutto-oikeudella että lukuisilla avioliitoilla suomalaisten (miesten) kanssa. Toki naapurimaa-asema jo sinänsä luo peruslähtökohdan aktiiviselle muutolle.

Vironkielisiä ei ole Turussa läheskään yhtä paljon kuin Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla, joissa vironkieliset ovat toiseksi suurin vieraskielisten ryhmä. Turussa he ovat vasta viidenneksi suurin vieraskielisten ryhmä, vaikka heidän määränsä onkin lähtenyt jyrkempään

kasvuun vuoden 2008 jälkeen. Tosin kaupunkiin toistaiseksi pysyvästi asettuneiden lisäksi virolaisten todellista osuutta kasvattavat tilastojen ulottumattomiin jäävät keikkatyöläiset (koko Suomi 21 000) ja virolaisten yritysten lähettämät komennusmiehet.^{22, 23}

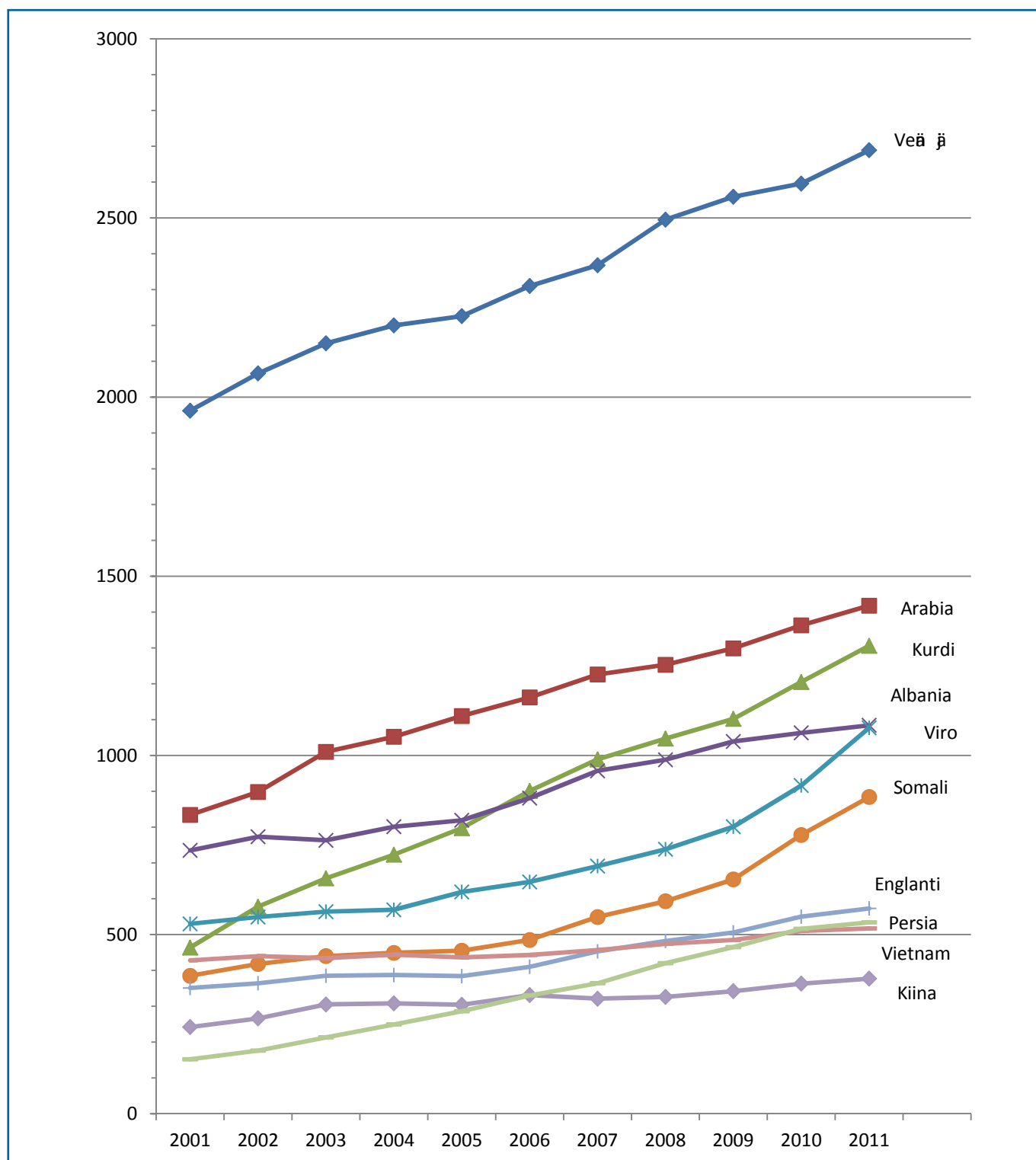
Somalinkielisten määrän kehitys on ollut Turussa nousuuntaista viime vuosina. Sitä selittävät ainakin somaliperheiden muita etnisiä ryhmiä selvästi korkeampi lapsiluku ja perheenyhdistämiset. Tosin verrattuna koko maahan ja erityisesti pääkaupunkiseutuun, jossa enemmistö somalinkielisistä asuu, heitä on Turussa ja Varsinais-Suomen maakunnassa melko vähän (vrt. Taulukko 1).

Kurdinkielisten määrän kehitys on ollut vahvaa koko 2000-luvun ajan, etenkin kun he edustavat 15 prosenttia koko maan kieliryhmästä (vrt. Taulukko 1). Erääksi syyksi tälle keskittymiselle Turun seudulle on epäilty Tukholman ja siellä olevan vahvan kurdityhteisön läheisyyttä, mutta tutkimustietoa asiasta ei kuitenkaan ole.

Kiinankielisten määrä ei ole juuri lisääntynyt Turussa 2000-luvulla, vaikka samaan aikaan kiinalaiset korkeakouluopiskelijat ovat nousseet yhdeksi suurimmaksi ulkomaalaisryhmäksi Turun yliopistossa.

Kokonaisuutena Euroopan maiden kansalaiset ovat suurin maanosittainen ryhmä (54 prosenttia) ja Viron kansalaiset suurin EU-kansalaisten ryhmä Turussa. Turun maahanmuuttajissa on paljon EU-maiden ulkopuolelta tulleita pakolaisia, perheenyhdistämisen kautta saapuneita ja Venäjältä tulleita inkerinsuomalaisia paluumuuttajia sekä nykyisin yhä enemmän venäläisiä ilman inkerinsuomalaistaustaa. Muuttajiin kuuluu huomattavasti myös työn houkuttelemia siirtolaisia ja henkilöitä, jotka ovat solmineet avioliiton suomalaisen kanssa.^{36, 37} Monikulttuuristen perheiden, joissa vähintään toinen vanhempi on syntynyt ulkomailla, osuus Turun lapsiperheistä on kasvanut tasaisesti viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana 3 prosentista nykyiseen hieman yli 11 prosenttiin.

Turun maahanmuuttajataustainen väestö on kasvanut myös maan sisäinen muuttoliikkeen kautta. Karoliina Kokon mukaan Turun kaupunkiin on muuttanut omaehtoisesti muista Suomen kunnista 882 pakolaista vuosien 1990–2000 välisenä aikana. Suurimmat ryhmät vuonna 2000 olivat irakilaiset, iranilaiset ja entisestä Jugoslaviasta tulleet. Kokon haastattelemissa muualta Turkuun saapuneista maahanmuuttajista suurin osa oli sijoitettu ensin Lappiin tai Pohjanmaalle. He olivat vaihtaneet asuinpaikkaansa Suomen sisällä useimmiten yksinäisyyden tunteen sekä etnisyyteen ja kulttuuriin liittyvien

Kuvio 4. Turun suurimpien vieraskielisten ryhmien kehitys 2001–2011. Lähde: Turun kaupunki, Tilastokeskus.

tekijöiden vuoksi. Maahanmuuttajia oli vetänyt Turkuun erityisesti halu päästä lähelle sukulaisia ja ystäviä. Monella Turkuun muuttaneella onkin ollut läheisiä kaupungissa.³² Vuonna 2011 Suomen kuntien välisessä muutossa vieraskielisten muuttotase oli kuitenkin Turulle lievästi negatiivinen (-45). Muuttajia Turkuun on tullut naapurikunnista etenkin Raisiosta ja Kaarinasta sekä pohjoisista kaupungeista, kuten Oulusta, Rovaniemeltä ja Kemistä sekä pieniltä paikkakunnilta, kuten Punkalaitumelta ja Oravaisista.⁹

Maahanmuuttajien ikärakenne ja sukupuoli-jakauma Turussa

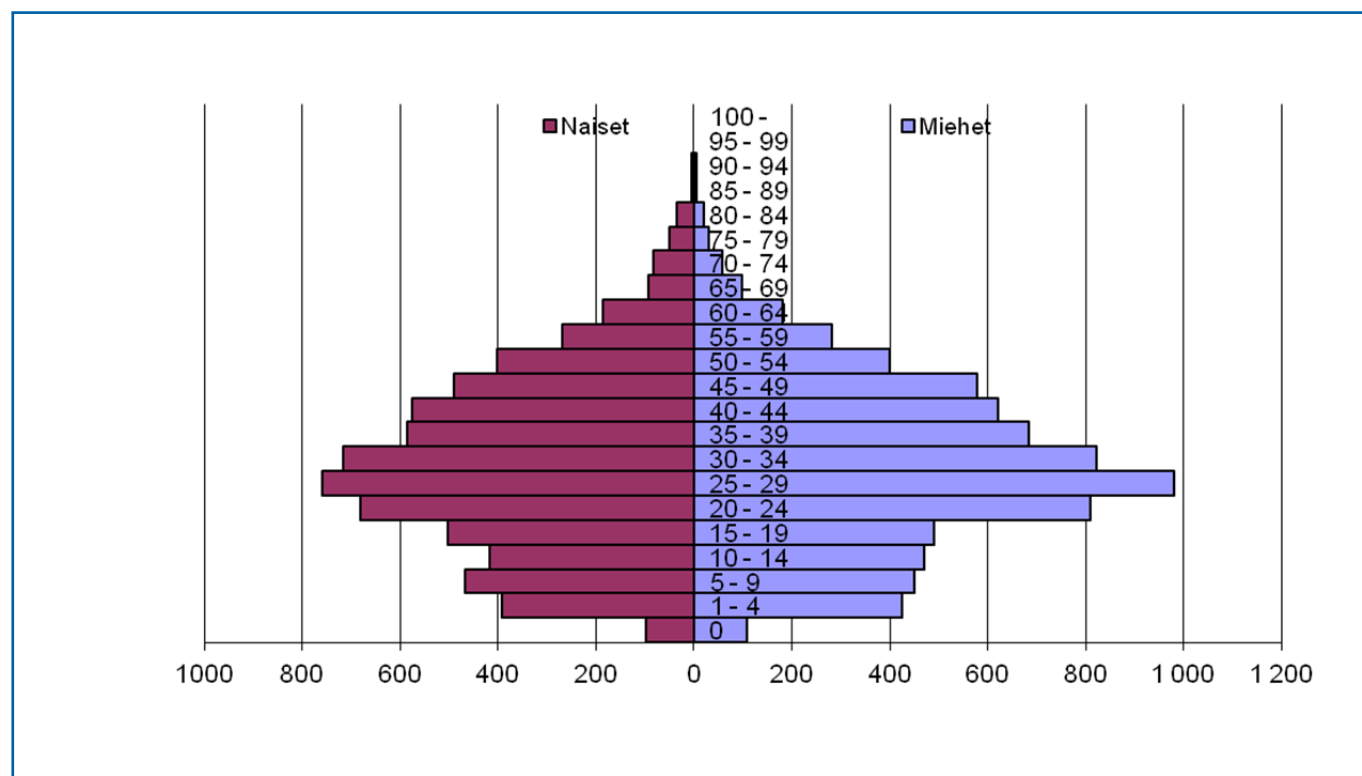
Maahanmuuttajien ikärakenne on varsin erilainen verrattuna kantaväestöön. Tämä johtuu pitkälti Suomen maahanmuuton lyhyestä historiasta, sillä vieraskielisiä maahanmuuttajia on tullut laajemmassa määrin Suomeen ja Turkuun vasta parin viimeisen vuosikymmenen ajan. Suomen maahanmuuttajat ovat ikärakenteeltaan koko väestöön verrattuna hyvin nuoria, kun vanhusväestöä heidän keskuudessaan on ainakin toistaiseksi hyvin vähän.³⁸

Vieraskielisen väestön rakenne Turussa verrattuna suomen- tai ruotsinkieliseen väestöön ilmenee Kuvioista

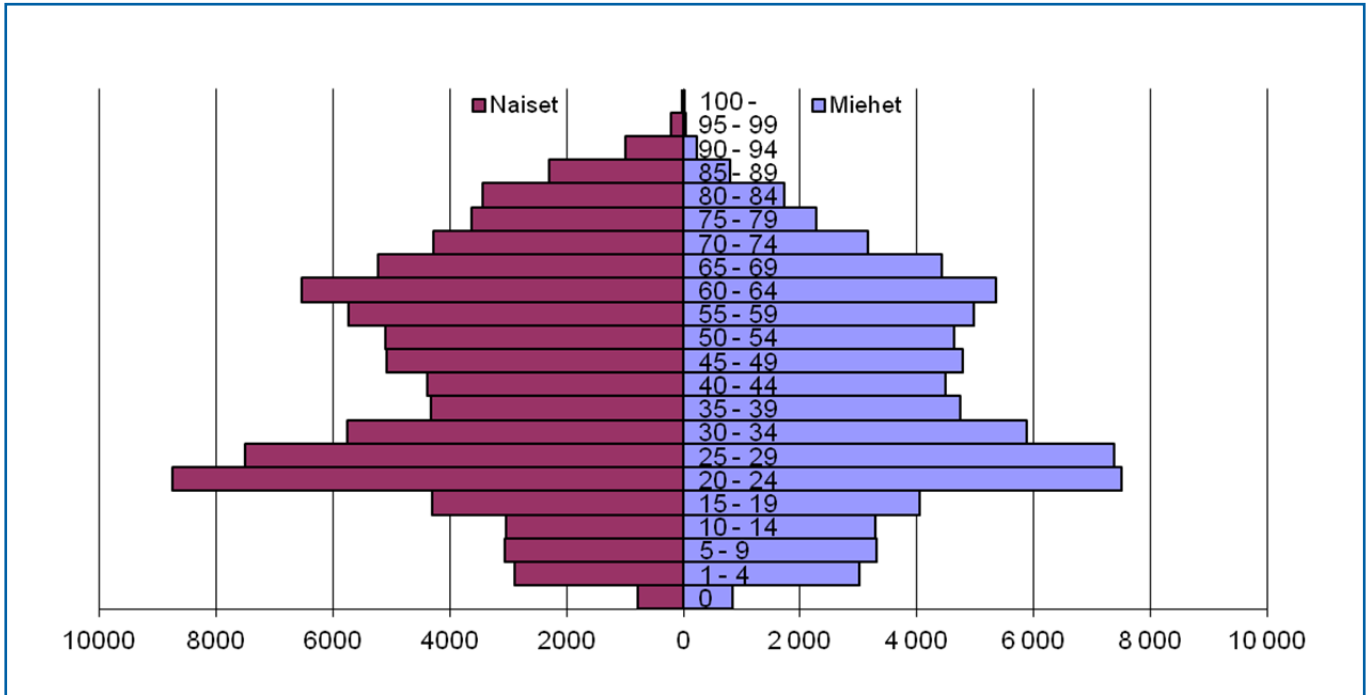
5 ja 6. Vieraskieliset ovat ikärakenteeltaan selvästi nuorempia kuin kantaväestö, eli suurin osa (77 %) vieraskielisistä on työikäisiä (15–64 -vuotiaita), kun kantaväestöstä työikäisiä on 68 prosenttia. Vieraskielisiä 65-vuotiaita ja sitä vanhempia on Turun väestöstä vain 490 henkeä (reilu 3 %), kun kantaväestön kohdalla vastaava osuus on 20 prosenttia. Tosin ikärakenteessa on eri kieliryhmien välillä suuriakin eroja, sillä esimerkiksi venäjänkielisissä 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien osuus on 7 prosenttia. Pitkälti eri kieliryhmien erot selittyvät erilaisilla maahanmuuttohistorioilla, eli milloin ja minkälaisilla perusteilla tulijat ovat Suomeen ja Turkuun saapuneet (vrt. inkeriläisten paluumuutto, pakolaisuus, perheen yhdistämiset, työperusteinen maahanmuutto ja monikulttuuriset avioliitot).

Turun vieraskielisten sukupuolijakauma on miesnemmistöinen, kun Turun kantaväestö on naisnemmistöinen. Toki eri ikäryhmissä on vaihtelua ja esimerkiksi ikääntyvien ryhmissä molemmat ovat naisnemmistöisiä. Suomeen muuttaneista ulkomaan kansalaisista enemmistö on ollut miehiä koko 2000-luvun.²⁰

Turussa asuvien suurimpien ulkomaalaisryhmien sukupuolirakennetta tarkasteltaessa havaitaan joitain maakohtaisia eroja esitettyjen kansalaisuuksien perus-

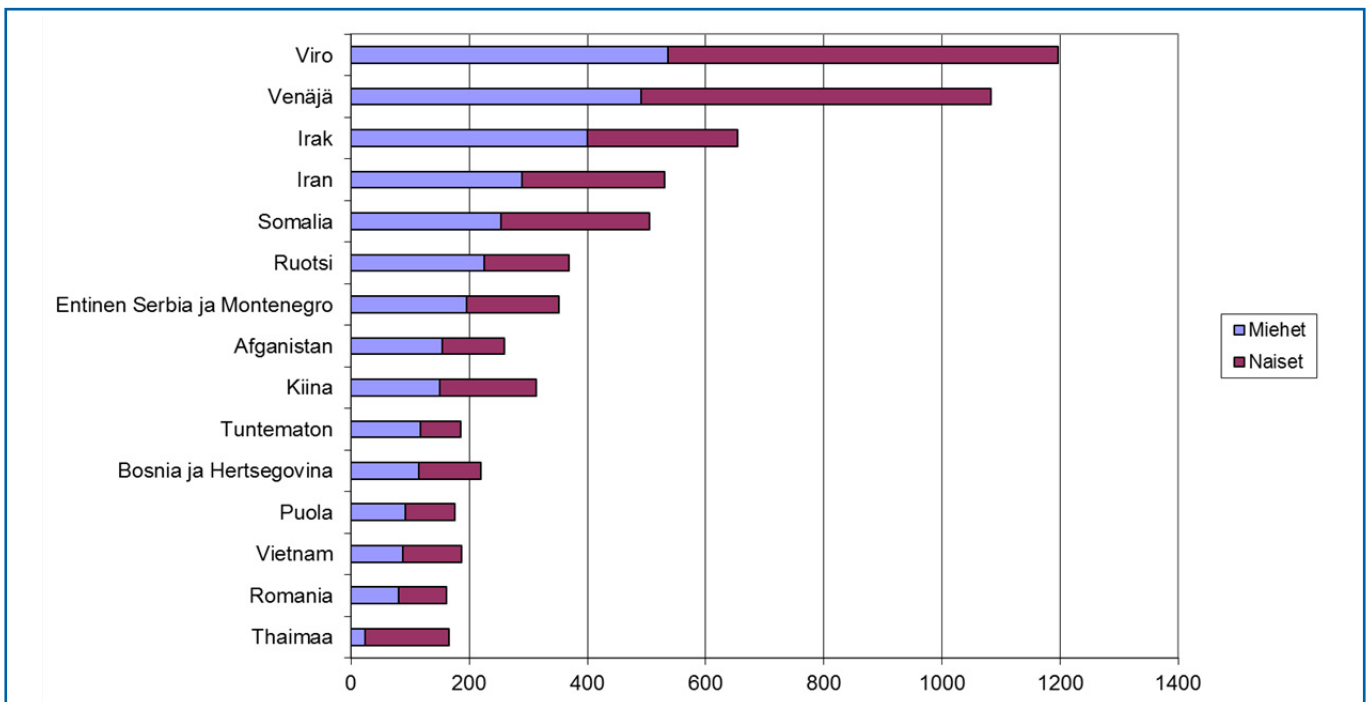
Kuvio 5. Turun vieraskielisen väestön ikä- ja sukupuolirakenne 31.12.2011. Lähde: Turun kaupunki, Tilastokeskus.

Kuvio 6. Turun kantaväestön ikä- ja sukupuolirakenne 31.12.2011. Lähde: Turun kaupunki, Tilastokeskus.

teella (Kuvio 7). Huomattavaa naisenemmyyttä ilmenee thaimaalaisten ryhmässä. Suomalaisien miesten monikulttuurisissa avioliitoissa Thaimaa onkin kärkisijoilla puolison lähtömaana. Myös virolaisissa ja venäläisissä on lievää naisenemmyyttä. Myös nämä ryhmät koros-

tuvat suomalaismiesten ulkomaistaustaisina puolisoina. Miesenemmyyttä sen sijaan on esimerkiksi irakilaisilla, iranilaisilla sekä ruotsalaisilla. Ruotsi onkin kärkimaita suomalaisten ulkomaalaistaustaisen puolison kotimaana.^{20, 39}

Kuvio 7. Turussa asuvat ulkomaisten kansalaisten sukupuolen mukaan vuonna 2011. Lähde: Turun kaupunki, Tilastokeskus.

Alueellinen sijoittuminen Turussa

Yleisesti ottaen kaupunkien asukkaat, niin kantaväestö kuin maahanmuuttajatkin, sijoittuvat erilaisille asuinalueille taloudellisista mahdollisuuksistaan ja omista valinnoistaan riippuen. Valintoihin vaikuttaa mm. se, millainen mielikuva asuinalueesta muuttajalla on ja millaisia asuntoja alueella on tarjolla. Suomessa kaupunkien sisäistä alueellista eriytymistä ja erilaistumista on ilmennyt aiemmin lähinnä sosioekonomisten erojen ja tasojen mukaan, eli samantyyppistä tulo- ja varallisuus- sekä koulutustasoa olevat ihmiset ovat suhteellisesti keskittyneet omille asuinalueilleen.⁴⁰ Kansainvälisesti katsoen asuinalueiden eriytyminen on yleinen maahanmuuttoon liittyvä ilmiö, sillä maahanmuuttajien on havaittu useasti tarvitsevan ns. sisäänmuuttoalueita kaupungeissa.³⁷ Maahanmuutto ulkomailta Suomeen käynnistyi myöhään, mutta 1990-luvulta lähtien ja erityisesti 2000-luvulla erilaiset etniset ryhmät ovat tulleet erottamattomaksi osaksi Suomen suurimpien kaupunkien lähiöitä. Kaupunkien asuinalueiden alueellinen erilaistuminen ja maahanmuuttajakeskittymien muodostuminen on yleisesti nähty epätoivottavana kehityksenä, joka vaatii poliittista väliintuloa ja ohjausta.⁴¹

Hallitsemattomana kehityksen on pelätty synnyttävän vahvoja huono-osaisuuden etnisiä keskittymiä (ghettoja), joita leimaavat sukupolvelta toiselle periytyvä köyhyys, heikot asuinolot ja rikollisuus. Alueiden sosiaalisen eriytymisen on nähty vaikuttavan kielteisesti yksilön valinnan ja menestymisen mahdollisuuksiin elämässä, vaikka kehityksen seuraukset eivät olekaan yksiselitteisiä. Alueellisen eriytymisen ja integraation välinen yhteys on kyseenalaistettu etenkin maissa, joissa alueellista eriytymistä on vähän ja hyvinvointivaltion tukiverkot vahvoja. Lisäksi alueelliseen keskittymiseen on liitetty maahanmuuttajien integraatiota tukevia puolia, kuten sosiaalisten kontaktien ja yhteisön avun saavutettavuus. Sosiaalinen sekoittaminen on ollut yksi keino ehkäistä keskittymistä. Myös Suomessa alueellista sekoittamista on perusteltu keskittymisen kielteisillä vaikutuksilla maahanmuuttajien integraatioon ja eri väestöryhmien väliseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen.^{42, 43, 44}

Maahanmuuttajakeskittymien on nähty syntyvän joko rakenteellisista syistä tai maahanmuuttajien omien valintojen seurauksena. Rakenteelliset syyt liittyvät kaupunkialueiden sisäisiin sijainnillisiin eroihin asumismuotojen ja asuntokannan suhteen, erityisesti edullisempien vuokra-asuntojen alueelliseen sijoittumiseen. Maahanmuuttajien omat valinnat liittyvät jonkun asuinalueen houkuttelevuuteen oman etnisen ryhmän antaman tuen, turvan ja suhteiden kautta. Tarkemmin alueellista

etnistä eriytymistä on selitetty eroilla maahanmuuttajien ja kantaväestön asuntomarkkina-asemassa, eli monet maahanmuuttajat ovat jo lähtökohtaisesti heikommasa asemassa taloudellisista ja tiedollisista tai etniseen syrjintään liittyvistä syistä. Toisaalta maahanmuuttajien erilainen ikä- ja perherakenne sekä erilaiset kulttuuriset tekijät voivat vaikuttaa asuinpaikan valintaan.^{37, 44, 45}

Turku on pääkaupunkiseudun ulkopuolisen Suomen maahanmuuttajavaltaisimman kaupunki. Erityistä Turulle on, että vieraskielinen maahanmuuttajaväestö on sijoittunut kaupungissa hyvin epätasaisesti. He ovat keskittyneet erityisesti kolmelle pienalueelle, Varissuolle, Lausteelle ja Halisiin, joissa heitä on sekä määrällisesti että suhteellisesti selvästi eniten (Taulukko 3). Yli 36 prosenttia kaikista Turun vieraskielisistä asui edellä mainituilla kolmella pienalueella vuoden 2011 lopussa. Varissuo on 38 prosentin osuudellaan Suomen monikulttuurisin lähiö. Toisaalta vieraskielinen väestö on levittäytynyt siten, että Turussa on tällä hetkellä lisäksi kymmenen muuta pienaluetta, joilla heidän osuutensa väestöstä on yli 10 prosenttia.

Kaikki taulukon 3 pienalueet ovat kerrostalovaltaisia asuinalueita, joista suurin osa sijaitsee lähiöissä ja vain kolme (Itäranta, Yliopisto ja Sirkkala) Turun keskustassa. Keskeisimpänä syynä maahanmuuttaja-asukkaiden alueelliseen keskittymiseen on kyseisten alueiden suuri vuokra-asuntotarjonta. Yhtäältä lähiöissä sijaitsevat sekä kaupungin että yleishyödyllisten vuokranantajien vuokra-asunnot, jotka ovat osalle maahanmuuttajista tärkeitä vaihtoehtoja. Toisaalta pitkälti samoilla alueilla on myös se osa yksityisten vuokra-asuntojen ja omistusasuntojen tarjonnasta, johon maahanmuuttajien valtavirran on helpompi päästä kiinni. Osa maahanmuuttajista on myös itse pyrkinyt kyseisille alueille, jossa on tarjolla oman etnisen ryhmän sosiaalinen tuki ja turva sekä hyvät keskitetyt julkiset ja kaupalliset palvelut.³⁷ Toisaalta kantaväestön osuus alueilla on vähentynyt poismuuton ja alueelle muuton välttelyn seurauksena. Lisäksi eri etnisten väestöryhmien kesken on eroja siinä, kuinka tärkeää oman etnisen ryhmän läheisyys heille on. Esimerkiksi somaleille tämä alueellinen läheisyys on ollut tärkeämpää kuin venäläisille.⁴⁴

Vieraskielisen maahanmuuttajaväestön asumisen keskittymisen vaikutukset näkyvät ja tuntuvat hyvin konkreettisesti kaupungin tarjoamissa lakisääteisissä peruspalveluissa, joita ovat sosiaali-, terveys- päivähoito- ja koulupalvelut. Etenkin niiden alueiden kouluissa, joissa maahanmuuttajaperäistä väestöä on runsaasti, koko koulun ja yksittäisten luokkien monikielisyys ja -kulttuurisuus tuo paljon erilaisia haasteita toimivan ja yh-

Taulukko 3. Vieraskielisen väestön määrän kehitys Turun pienalueilla (TOP 20 vuoden 2011 osuuden mukaan).
Lähde: Turun kaupunki, Tilastokeskus.

Pienalue	2002	%	2007	%	2011	%
Varissuo	1906	21,2	2804	31,6	3295	38,0
Lauste	783	22,7	784	24,2	974	29,8
Halinen	533	15,6	772	21,6	934	27,1
Pansio It.	135	6,4	233	11,9	341	17,8
Vaala	103	10,2	126	13,2	153	16,8
Kohmo	182	14,3	176	14,8	206	16,5
Pansio Länt.	94	10,5	103	11,9	129	13,6
Yo-kylä	300	12,0	301	10,1	450	13,1
Asuin-Perno	161	6,4	160	7,1	279	12,1
Yliopisto I	74	5,6	124	9,1	170	12,0
Asuin-Runosmäki	481	6,6	652	9,3	799	11,6
Harittu	226	5,9	365	9,7	415	11,5
Härkämäki-Jyrkkälä	250	8,0	303	9,9	346	11,1
Asuin-Räntämäki	93	4,9	162	8,7	166	9,1
Länsi-Maaria-Jäkärlä	192	5,4	204	6,2	272	8,5
Länsinummi	164	5,6	199	6,0	246	6,4
Pääskyvuori	145	3,2	166	3,8	240	5,7
Itäranta	162	4,6	143	4,7	200	5,5
Ilpoinen	77	2,6	93	3,3	135	5,0
Sirkkala I	108	2,2	131	2,7	168	3,3

denvertaisen oppimisen mahdollisuuden takaamiseksi oppilaille.⁴⁶

Turussa on oltu varsin tietoisia maahanmuuttajien asuminen ja asumisen keskittymiseen liittyvistä kysymyksistä sekä mahdollisista ongelmista, sillä teemaa on käsitelty laajasti jo Turun kaupungin kotouttamisohjelmassa ja sen toteuttamiseen liittyvässä *Maahanmuuttajien asuminen -työryhmän loppuraportissa* vuonna 2003. Myös *Turun kaupungin asunto- ja maankäyttöohjelma vuosille 2009–2013* kirjaa monia pyrkimyksiä ja tavoitteita asian edistämiseksi. Silti maahanmuuttajien asumiskeskittymien vahvistumiskehitystä ei ole kyetty pysäyttämään. Paljon on tiedostettu ja jotain tehtykin asian eteen sekä viranomaisten että maahanmuuttajien oman yhteisöllisen toiminnan kautta, mutta ei ilmeisesti tarpeeksi, eikä tarpeeksi voimallisin toimin. Liian usein tätäkin työtä on vaivannut lyhytjänteinen hankevetoisuus.

Yhteenveto ja tulevaisuuden näkymiä

Kansainvälisen liikkuvuuden ja muuttoliikkeen jatkuvan lisääntymisen myötä eri puolilla maailmaa on liikkeellä yli rajojen entistä erilaisempia ja moninaisempia väestöryhmiä. Väestöllinen kansainvälistyminen näkyy myös Suomessa ja Turussa, vaikka usein viiveellä ja vaimeammin. Maahanmuutto Turkuun on lisääntynyt tasaisen vahvasti kahden viime vuosikymmenen aikana, sillä vieraskielisten osuus väestöstä on kasvanut vuoden 1990 0,8 prosentista tämän vuoden alun 8,0 prosenttiin. Turun ja Varsinais-Suomen viime vuosien väestönkasvu nojautuu maahanmuuttoon, sillä lähes puolet kaupungin väestönlisäyksestä on kertynyt nettomaahanmuutosta. Turun vieraskieliset maahanmuuttajat tulevat paljolti EU-maiden ulkopuolelta. Kaupungin sisällä vieraskielinen maahanmuuttajaväestö on sijoittunut alueellisesti epätasaisesti.

Oletettavasti maahanmuutto Suomeen tulee jatkumaan vahvana painottuen etenkin suurimpiin kaupunkeihin ja niiden kaupunkiseuduille. Maahanmuuttajat hakeutuvat erityisesti kasvukeskuksiin. Kokonaisuudessaan niin Suomen kuin Ruotsinkin väestönkasvu nojautuu maahanmuuttoon ja osittain maahanmuuttajaväestön kantaväestöä suurempaan syntyvyyteen, joten se on keskeisin väestöllinen muutostekijä tulevaisuudessa. Turussa väestönkasvu on perustunut jo useamman vuoden ajan nimenomaan positiiviseen muuttoliikkeeseen eikä niinkään luonnolliseen väestönkasvuun. Tästä Turun kaupungin ja koko seutukunnan väestönkasvusta maahanmuuttajien osuus on ollut koko 2000-luvun ajan huomattava.

Turun maahanmuuttajien kuva pelkistyy pitkälti samoiksi kokonaisuusiksi, jotka luonnehtivat koko Suomen maahanmuuttoa. Maahanmuuttajien alkuperäinen Suomeen muuton syy on ollut usein jokin muu kuin suoraan työhön sijoittuminen, eli paluumuutto, pakolaisuus, monikulttuurisen avioliiton solmiminen tai perheenyhdistäminen. Muuton syistä riippumatta maahanmuuttajat ovat kuitenkin Suomelle tarpeellinen työvoimaresurssi. Monilla työllistyminen on ollut kuitenkin hidasta kielen, kulttuurin ja mahdollisesti uuden ammatin oppimisen kautta tapahtunutta integroitumista. Turun maahanmuutto on perustunut pitkälti tarjontaan, eli on vastaanotettu ja saatu lähinnä niitä, jotka ovat tänne tulleet. Siten maahanmuuton ensisijaisena perusteena ei ole ollut paikallinen tarve, kuten työvoiman tarve, joka olisi määritellyt muuttajien määrää ja laatua.³⁶ Liikkuvan työvoiman osalta tilanne on ollut toinen.

Turun maahanmuutolle tyypillistä näyttää olevan ensinnäkin se, että kaupunkiin jo asettuneet etniset ryhmät ovat pikkuhiljaa vahvistuneet. Toiseksi, kaupungin sisäisesti he ovat keskittyneet samoille asuinalueille. Toisin sanoin maahanmuuttajien asumiskeskittymät ovat vahvistuneet, sillä kyseisiltä alueilta asunnon saamisen kynys on ollut maahanmuuttajille riittävän matala.

Varsinais-Suomi on hieman menettänyt asemaansa maahanmuuttajien osuudessa. Lähitulevaisuudessa todennäköisintä on, että Turun seudulla jo asuvat vaikiintuneet etniset ryhmät vahvistuvat entisestään, sillä heillä on jo suhdeverkostot ja kontaktit olemassa. Tämä helpottaa kaupungin kotouttamistyön tekemistä, jos uusien etnisten ryhmien kotouttamiseen ei tarvitse panostaa rajallisia resursseja, vaan ne voidaan käyttää olemassa olevien ryhmien hyvinvoinnin syventämiseen. Toisaalta yksittäiset asuinalueet ovat vieraskielisiltä ryhmiltään varsin sekoittuneita. Integraation onnistumisessa keskeisiä kysymyksiä ovat työllistyminen ja asuminen.

Vieraskielisten maahanmuuttajien alueellisen keskittymisen hyvänä puolena on se, että keskittyminen antaa ainakin mahdollisuuden tarjota heidän tarvitsemiaan palveluja kustannustehokkaammin ja monipuolisemmin. Huonona puolena on se, etteivät kantaväestö ja maahanmuuttajat kohtaa niin usein arjessaan, kun asuinalueet ovat jossain määrin eriytyneet.⁴⁷

Turussa vironkielisten määrä ja osuus on ollut pienempi kuin pääkaupunkiseudulla, mutta aivan viime vuosina virolaisten maahanmuutto on ollut kasvussa. Lähialueellisuus, eli joko suhdanneperustainen muutto tai työssäkäynti lähinnä Virossa ja Itämeren alueelta tulee todennäköisesti lisääntymään edelleen.¹⁴ Tilapäiset keikka-, komennus- ja muut sen tyyppiset työt eivät kuitenkaan näy suoraan tilastoista. Viranomaisille maahanmuuton hallinnan kannalta epäsäännöllisen, edestakaisen ja tilapäisluontoisen muuttoliikkeen voimistuminen pysyvemmän, ennustettavamman ja hallittavamman muuton sijaan tuo monia verotukseen, kotouttamiseen ja integraatioon liittyviä haasteita.

Suomen ja Turun kaupungin korkeakoulu-, työvoima- ja maahanmuuttopolitiikan haasteena on saada Suomessa opintojaan suorittaneita korkeasti koulutettuja asettumaan alueelle, jolloin alueen inhimillinen pääoma lisääntyisi kasvattaen seudun menestymisen mahdollisuuksia.⁴⁸ Mutta koulutettujen "aivovuoto" näyttää toteutuvan maahanmuuttajien osalta, sillä turkulaisissa oppilaitoksissa kouluttautuvat ulkomaalaiset, erityisesti kiinalaiset opiskelijat muuttavat usein opintojensa jälkeen pääkaupunkiseudulle tai ulkomaille. Samankaltainen ilmiö koskettaa myös nuorta koulutettua kantaväestöä, joka on runsain määrin siirtynyt Turusta ja Varsinais-Suomesta kohti pääkaupunkiseutua parempien ja monipuolisempien työllistymismahdollisuuksien perässä.⁴⁹ Alueellisilla työmarkkinoilla on siten haastetta ja kehittämistä, että oppilaitoksista valmistuvat jäisivät maakuntaan.

Muuttoliikkeellä ja erityisesti vieraskielisillä ulkomaalaisperäisillä maahanmuuttajilla on monia vaikutuksia Turkuun ja kaupungin hallinnon palvelutuotannon tarpeisiin. Maahanmuuton ja kansainvälisen muuttoliikkeen huomioiminen tulisi saada vielä entistä vahvemmin kaupungin strategisen toiminnan läpäiseväksi ja erityisesti elinkeinopolitiikan kysymykseksi, vaikka Turku onkin huomioinut strategioissaan ja ohjelmissaan teeman eri ulottuvuuksia jo 1990-luvulta asti.

Yksi suurimmista tai keskeisimmistä maahanmuuttajien kotouttamistyön ongelmista on hallinnon projektiluonteisuus ja lyhytjänteisyys. Erillisten hankkeiden sijaan

kaivataan pitkäjänteisempää rahoitusta ja työskentelyä. Projektivetoisuudessa tietotaito ja tekijät usein katoavat, kun hanke (rahoitus) päättyy.⁴⁶ Pitkäjänteisemmässä maahanmuuttajien kotouttamistoiminnassa voitaisiin siirtää toiminnan painopistettä entistä enemmän ennakoinnin suunnan suuntaan, jolloin ei vain reagoitaisi jo olemassa oleviin ja yllättäviin ongelmiin, vaan voitaisiin myös ennaltaehkäistä niitä.⁵⁰

Maahanmuutto ja -muuttajat tuovat tullessaan muutosta, suurempaa tai pienempää. Onko muutoksessa kyse yhteiskunnallisesta voimavarasta, haasteesta, ongelmasta tai "toimenpiteitä aiheuttavasta erityiskysymyksestä" riippuu myös kantaväestön ja viranomaisten asenteista ja vastaanotosta. Toki erittäin suuri merkitys on myös sil-

lä, millaisia maahanmuuttajia tänne lopulta tulee. Suomi vastaanottaa muita maita enemmän sellaisia, jotka "eivät kuulu aktiivisen maahanmuuttopolitiikan ensisijaisiin kohderyhmiin", kuten Pasi Saukkonen on huomauttanut.¹⁴ Suomen ja Turun ei ole helppo saada riittävästi sellaisia maahanmuuttajia kuin se ensisijaisesti haluaisi, eli työntekijöitä ja opiskelijoita, vaikka se toki saa näitäkin riippumatta maahantulon ensisijaisista syistä.

Mitä enemmän yhteiskunnassamme on erilaisia etnisiä ryhmiä edustavia maahanmuuttajia, sitä useammin he ovat osa meidän kaikkien tavallista arkielämää eri ammattiryhmien edustajina, työkavereina, asiakkaina, naapureina tai vain kaupunkien kanssaeläjinä.

Viitteet

1. OECD (2011) International Migration Outlook 2011. Saatavilla: <http://www.oecd.org>
2. UNHCR (2012) Global Trends 2011. Saatavilla: <http://www.unhcr.org/4fd6f87f9.html>
3. OECD (2009) The Future of International Migration to OECD Countries. Saatavilla: <http://www.oecdbookshop.org/oecd/display.asp?CID=&LANG=EN&SF1=DI&ST1=5KSKHNVL0TVK>
4. OECD (2006). International Migration Outlook. Sopemi 2006 edition. 329 s.
5. Heikkilä, Elli (2010) Globaalit muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa: Horttanainen, Erja, Wikman-Immonen, Anu (toim.): Kunnat kansainvälisen maahanmuuttopolitiikan toteuttajina. Suomen Kuntaliitto, Helsinki, s. 67–78.
6. Monikulttuurinen Varsinais-Suomi (2007) Varsinais-Suomen maahanmuuttopolitiittinen ohjelma vuoteen 2015. Varsinais-Suomen TE-keskuksen julkaisuja 10/2007. Saatavilla: <http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=9000&GUID={EC89762B-56DC-4586-B4D5-2EB-DA4837ACF}>
7. Korkiasaari, Jouni & Söderling, Ismo (2007) Muuttoliike. Teoksessa: Koskinen, Seppo et al. (toim.) Suomen väestö. Gaudeamus, Helsinki, s. 239–270.
8. Huttunen, Laura (2009) Mikä ihmeen maahanmuuttaja? Teoksessa: Keskinen, Rastas & Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino, Tampere.
9. Tilastokeskus (2012). www.stat.fi
10. Rapo, Markus (2011) Kuka on maahanmuuttaja? Tieto&trendit 1/2011.
11. Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.) (2010) Maahanmuutto ja sukupolvet. Suomen Kirjallisuuden Seura, Tietolipas 233. 299 s.
12. Laiho, Sanna (2008) Kivenä kengässä? Suomen kiintiöpakolaishistoria 1973–2007. Siirtolaisuusinstituutti, Web Reports 38. Turku.
13. Myrskylä, Pekka (2010) Maahanmuutossa suuria vuosivaihteluita. Tieto&trendit 4-5/2010.
14. Saukkonen, Pasi (2012). Liikkuvuus mobiilissa maailmassa. Esitys Maahanmuutto 2020 -seminaari, Helsinki 4.6.2012. Saatavilla: [http://www.intermin.fi/intermin/images/nfs/files/5EEA6F68EF312A03C2257A13002C703D/\\$file/Pasi%20Saukkosen%20esitys%20Maahanmuutto%202020%202012.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images/nfs/files/5EEA6F68EF312A03C2257A13002C703D/$file/Pasi%20Saukkosen%20esitys%20Maahanmuutto%202020%202012.pdf)
15. Maahanmuuttovirasto (2012). <http://www.migri.fi/>
16. Heikkilä, Elli & Pikkarainen, Maria (2008) Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 30. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
17. Ahlgren-Leinvuo, Hanna (2005) Pakolaiset Suomen kunnissa – kuntapaikasta pääkaupunkiseudulle. Teoksessa: Joronen, Tuula (toim.): Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki, s. 25–45.
18. Kyhä, Henna (2011) Koulutetut maahanmuuttajat työmarkkinoilla. Tutkimus korkeakoulututkinon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymisestä ja työurien alusta Suomessa. Turun yliopiston julkaisuja Sarja C 321. Turku.
19. Myrskylä, Pekka (2012) Alueellisten työmarkkinoiden muutos. 293 s. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
20. Tilastokeskus (2011) Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2009. Tilastokeskus, Helsinki.
21. Ruotsalainen, Kaija (2010). Ulkomaalaisten yrittäjyys yleisempää kuin muun väestön. Tieto&trendit 7/2010.
22. Rajahaastattelututkimus (2011). Tilastokeskus. Saatavilla: <http://tilastokeskus.fi>
23. Hirvonen, Markku (2012) Veropohja murenee ulkomaisen työvoiman verottomuuden ja alipalkkauksen takia. Tieto&trendit 3/2012.
24. CIMO (2012a). Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ammatillisessa ja korkeasteen koulutuksessa 2011. Fakta express 4/2012.
25. Korkeakoulut 2011 – yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisuja 2011:10. Saatavilla: <http://www.minedu.fi/OKM/Julkaisut>
26. Turun yliopisto (2012) TY Ulkomaiset opiskelijat. Ulkomaiset opiskelijat kalenterivuoden aikana. http://www.utu.fi/opiskelu/tilastot/ulkomaalaiset/ulkomaalaiset_lkm.pdf (13.4.2012)

27. CIMO (2012b). Jäävätkö ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat Suomeen valmistuttuaan? Fakta express 2/2012. Saatavilla: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/24811_fakta_express_2_2012.pdf (luettu 29.5.2012)
28. Rauhut, Torben Dall Schmidt, Lasse Sigbjörn Stamböl & Sirkku Wilkman (2007) Demographic Changes, Labour Migration and EU-enlargement – Relevance for the Nordic Regions. Nordregio, Nordic Research Programme 2005–2008. Report: 2. 149 s.
29. Forsander, Annika (2010) Maahanmuuttopolitiikan vaihtoehdot. Teoksessa: Horttanainen, Erja, Wikman-Immonen, Anu (toim.): Kunnat kansainvälisen maahanmuuttopolitiikan toteuttajana. Suomen Kuntaliitto, Helsinki. s. 18–25.
30. Aro, Timo (2007) Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin maassamuuttokehitystä. Yhteiskuntapolitiikka 72:4, 371–379.
31. Muutoksen suunnat 1/2012. Turun kaupunki. Saatavilla: <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=335475&nodeid=18632>
32. Kokko, Karoliina (2002) Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike. Tapaustutkimuksena Turku. Maantieteen laitos, Turun yliopisto. Saatavilla: http://www.migrationinstitute.fi/pdf/Karoliina_Kokko.pdf
33. Sjöblom-Immala, Heli (2011) Maahanmuuttajien muuton suunnat Suomessa. Teoksessa: Heikkilä, Elli & Söderling, Ismo (toim.): Maassamuuton monet kasvot. Siirtolaisuusinstituutti tutkimuksia A 38, s. 48–60.
34. Sjöblom-Immala, Heli (2012) Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoiveet ja kotoutuminen 2000-luvulla. Siirtolaisuusinstituutti tutkimuksia A 40, Turku. 116 s.
35. Varsinais-Suomen liitto (2012) Maakunnan väestönkasvu vieraskielisten varassa (28.3.2012). Saatavissa: <http://www.varsinais-suomi.fi/images/tiedostot/Aluekehittaminen/Tilastot/tietoiskut/maakunnan%20vestn%20kasvu%20vieraskielisten%20varassa.pdf>
36. Penninx, Rinus (2007) Case Study on Housing Turku, Finland. CLIP Network. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Saatavilla: <http://dare.uva.nl/document/171853>
37. Rasinkangas, Jarkko (2010) Turkulaisten maahanmuuttajien asuminen – näkökulmia etniseen segregaatioon. teoksessa Ervasti, H., Kuivalainen, S. & Nyqvist, L. (toim.) Köyhyys, tulonjako ja eriarvoisuus, 105–135. Turku Centre for Welfare Research tutkimuksia 2, Turun yliopisto, Turku.
38. Ruotsalainen, Kaija & Nieminen, Jari (2012) Toisen polven muuttajia vielä vähän Suomessa. Tieto&trendit 4-5/2012.
39. Heikkilä, Elli (2011) Multicultural marriages and their dynamics in Finland. Teoksessa Heikkilä, Elli & Yeoh, Brenda (eds.): International Marriages in the Time of Globalization, 89–102. Nova Science Publishers, Inc. New York.
40. Turvallinen kaupunki (2012) <http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/sosiaalisesti-turvallinen-elinymparisto/taustatietoa/alueellinen-eriytyminen> (luettu 6.6.2012)
41. Phillips, D. (2010). Minority ethnic segregation, integration and citizenship: A European perspective. Journal of Ethnic and Migration Studies 36: 2, 209–225.
42. Van Kempen, R. & Ozueken, A. S. (1998) Ethnic segregation in cities: New forms and explanations in a dynamic world. Urban Studies 35(10), 1631–1656.
43. Dhalmann, Hanna & Vilks, Katja (2009) Housing policy and the ethnic mix in Helsinki, Finland: perceptions of city officials and Somali immigrants. Journal of Housing and the Built Environment, 24: 4, 423–439.
44. Dhalmann, Hanna (2011) Yhden uhka, toisen toive? Somali- ja venäläisten asumistoiveet etnisen segregaatiokehityksen valossa. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/25901>
45. Vilks, Katja (2011) Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 2/2011.
46. Hongisto, Annika (2012) Monikulttuurisen koulun haasteita ja näkökulmia. Esitys 17.4.2012 MEV-seminaari, Siirtolaisuusinstituutti, Turku. Saatavilla: http://www.migrationinstitute.fi/pdf/pres/Hongisto_Monikulttuurinen_koulu_17-4-2012.pdf
47. Vang, Zoua M. (2010) Housing Supply and Residential Segregation in Ireland. Urban Studies 47(14), 2983–3012.
48. Aro, Timo (2011) Aivovuoto on Turun seudun haaste. ste. Tutkimuskatsauksia 3/2011. Turun kaupunki. Saatavilla: <http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=130173&GUID=%7BF4F3777B-3B51-4A6E-9BBE-8F810846E296%7D>
49. Parkkali, Sari (2008) Valikoiva muuttoliike Turussa 2000-luvun alussa. Maantieteen laitos, Turun yliopisto. Saatavilla: <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports35.pdf>
50. Heikkilä, Elli, Danker, Manon, Gómez Ciriano, Emilio José, McLaughlin, Hugh & Reubsaet, Henny (2011, eds.). Working Together for Better Integration -Immigrants, Police and Social Work. Institute of Migration, Migration Studies C 18. 191 s.

Tutkimuskatsauksia on Turun kaupungin kaupunkitutkimus- ja tietoyksikön julkaisusarja. Siinä julkaistaan ytimekkäitä katsauksia kaupunkitutkimuksen ja -kehittämisen ajankohtaisista aiheista. Sarjaan kirjoittavat asiantuntijat eivät pääosin työskentele Turun kaupungin organisaatioissa. Esitetyt väitteet eivät välttämättä vastaa kaupungin virallista näkemystä. Tutkimuskatsauksia-sarja toteuttaa Turun kaupunkitutkimusohjelmaa.

Tämän katsauksen kirjoittaja **FM Kimmo Salminen** toimii tutkijana Siirtolaisuusinstituutissa.

Tutkimuskatsauksia-sarjan toimittaja:

Sampo Ruoppila, tutkimusjohtaja
sampo.ruoppila@turku.fi

Julkaisija:

Turun kaupungin keskushallinto/Strategia ja viestintä
Kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö
PL 355 (Yliopistonkatu 27a), 20101 Turku